

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yetmişinci İçtima

19 Kânunuevvel 1339 Çarşamba

Münderecat

	Sayfa	Mazbatalar	Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	295		296
2. — Sualler	295	1. — Kângırı Mebusu Talât Bey ve rüfekasının, Turku umumiye ve hususiyenin âmelei mükellef ile inşa ve tamiri hakkında (2/135) numaralı teklifi kanunisi ve reddine dair Nafia Encümeni mazbatası	296:297
1. — Bayezid Mebusu Süleyman Sudi Beyin, Beyzi Aşiretreislerinden Abdülme-cid ve avenesi hakkında Dahiliye Vekilinden şifahi sual tavriri (6/82)	295:296	2. — Konya İstiklâl Mahkemesince mahkûm tüccardan Mehmed Necib imzalı ve (4/134) numaralı istidaya hakkında tâ-yini muameleye mahal olmadığına dair Adliye Encümeni mazbatası	297:298
2. — Ertuğrul Mebusu Halil Beyin, Menhubat Komisyonu âzalarına hakkı huzur olarak verilecek ücretlere dair şifahi sualine Dahiliye Vekili Ferid ve Adliye Vekili Seyyid Beylerin şifahi cevapları	314:316	3. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Yalvaç Ahzi Asker Şubesinden Yüzbaşı İsmail Hakkı Efendinin affı hakkında (1/80) numaralı lâyihaî kanuniye ve Adliye Encümeni mazbatası	298
Lâyhahalar	296	4. — Altın ve ufaklık para darbı hakkında bir karar verilmesine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinin (3/47) numaralı tezkeresi ve Muvazene ve Kanunu Esasi encümenleri mazbatası	298
1. — Köy Kanunu lâyihası (1/399)	296	5. — Sükna Kanununu tadilen tanzim kılınan lâyihaî kanuniye (1/223), Kütahya	
Teklifler	296		
1. — Erzurum Mebusu Câzım Efendi ve rüfekasının, İstiklâl Mahakemi Kanununun beşinci maddesinin tadiline dair teklifi kanunisi (2/232)	296		
2. — Malatya Mebusu Raşid Ağanın, 1 Mart 1335 senesi nihayetine kadar hali zimmetinde bulunan Hazineye ait bilûmum düyunatın affedilmesine dair teklifi kanunisi (2/233)	296		

(sahib) Mebusu Cemil Beyin, Mesken icarları hakkında kanun teklifleri (2/167, 2/169) Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Beyin, Sükna hakkında kanun teklifi (2/168), Mentеше Mebusu Esad Efendinin, Sükna Kanununun ilgası dolayısıyla Hükümetin mahzeri evrakta bulunan lâyihasıyla kanun tekliflerinin celp ve müzakeresi hakkında takriri (4/82) ve Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyin Ankara ve İzmir şehirlerinde tabrik edilecek Sükna Kanunu hakkında (2/176) numaralı teklifi kanunisinin daha esaslı tedabiri taharrî ve teemmül edilme üzere Adliye ve İktisat vâkâletlerine tevdiine dair Adliye Encümeni mazbatası 298:299

6. — Men'i Müskirat Kanununa tevfi kan mahkûm edilen Mehmedoğlu Hamdi, Ahmedoğlu Abdül, Edhemoğlu Hâşim, İsmailoğlu Ziya (3/151) ve Samsun'dan Mehmed Emin Efendi (3/179) ve İtalya Devleti tebaasından Markoni Oktavya (3/181) ve Mudurnulu Hakkı ve Hacı Osman (3/188) haklarında verilen hükümlerde hatâyı adli olduğundan af suretiyle telâfilerine dair Başvekâlet tezkereleri ve Adliye Encümeni mazbatası 299:311

7. — İstiklâl Mahkemesince mahkûm Konya Polisi Müdürü Necib Bey ve rüfeka hakkında (4/43) numaralı evraka dair Adliye Encümeni mazbatası 311:312

8. — Ebniye Kanununun onaltıncı maddesinin tadiline dair (1/290) numaralı lâyiha kanuniye ve Dahiliye Encümeni mazbatası 512

Tezkere

1. — Ruznamenin yedinci numarasını teşkil eden 316 ve 317 tevellütlü şimendifer müstahdeminin askerliği hakkında lâ-yihai kanuniyenin Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Beyin teklifi kanuniesiyle tev-hiden müzakere edilmek üzere iadesine dair Müdafaa-i Milliye Encümeni Riyaseti tezkeresi 312:313

Takrirler

1. — Şehit kaymakam Nâzım Beyin vâ-lidesine verilen 18 lira maaşın hidematı

vataniye tertibinde nakliyle elli liraya ib-lâğı temenniyatına dair Eskişehir Mebu-su Arif Beyin takriri (4/107) 313

Takrirler (Devamı)

2. — İzmit Mebusu İbrahim Beyin İkinci Devrei intihabiyede Mebus bulun-an Ordu müfettişi ve Kolordu kuman-danlarının mezun addedilmelerine dair takriri (4/104 mükerrer) 324:325

Evrakı saire 313

1. — Adana'nın Kurtuluş Bayramı olan 5 Kanunusani 1340 şenliklerine işti-rak etmek üzere Meclisten bir heyeti mah-susanın dâvetini mutazammın Adana Halk Fırkası ve Belediye Riyasetinden mevрут telgraf 313

4. — Âzayı Kiram muamelâtı 313

1. — Divan kâtipleri intihabı 313

5. — Müzakere edilen mevad 316

1. — Zafer ve sulh şerefine erbabi şe-kavetle fiili şen mahkûmları müstesna olmak üzere ve sülüsani müddeti cezaiye-lerini ikmal eden mahkûminin bakıye-i müddeti cezaiyelerinin affına ve müebbet kürek ve kelebentlik ve nefye mahkûm olanların cezalarının da onbeş seneye tah-viline dair kanun lâyihası (1/229), Bo-zok Mebusu Hamdi Beyin; affı umumî ve Müecceliyeti Askeriye Vergisi hakkında kanun teklifi (2/58), İstanbul Mebusu Abdurrahman Şeref Beyin; affa ait lâ-yihaların bir araya toplanarak, affı umu-miye tahviline dair takriri (4/110), Urfa Mebusu Saffet Efendi ile rüfekaşının, af-fı umumîye mütaallik lâ-yihaların müsta-celen müzakeresi hakkında takriri (4/113) ve Adliye Encümeni mazbatası 316:317

2. — Memurînden mebus olanların te-kaüt ve mazuliyeti aidatı hakkında kabul edilen takrirden muharrer memurîn keli-mesinin, Büyük Millet Meclisi âzası meya-nında bulunan erkân, umera ve zâbitana şâmil olup olmadığının tefsirine dair (3/10) ve asker olan mebusların vaziyeti hukukiyelerinin tesbiti hakkında İcra Ve-killeri Heyeti Riyaseti tezkereleri ve Ka-nunu Esasi Encümeni mazabtası (3/43) 317:323

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 2,00

REİS — Fethi Beyefendi**KÂTIPLER : Memduh Bey (Siird), Ragıp Bey (Zonguldak)**

REİS — Efendim celseyi açıyorum; zaptı sabık hulâsası okunacaktır:

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI*Birinci Celse*

REİS — Fethi Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde bilinikât zaptı sabık hulâsası kıraat ve tadilen kabul ve evrakı varide aidd oldukları mahallere havale edildi. Divanı Muhasebat âzalarına ait müşterek encümeden mevрут liste hakkında bir müddet müzakere cereyan ettikten sonra namzetlerin otuzikiye îblâğına ve tercümeihal hulâsalarının de derciyle Heyeti Umumiye arzına dair takrir listesinin encümene iadesi karargir oldu. Mezuniyetlerini tecavüz ettiren âza hakkındaki Divanı Riyaset kararları kabul ve Rum Patrikhanesine dair Diyarbakır Mebusu Zülfi Beyin sual takririne Adliye Vekilinin cevabı istima olundu. Mûtaakıben affı umumi kanun lâyihasının bakıyei müzakeratına geçilerek encümeden tadilen gelen mevaddın müzakeresine başlandı. Birinci madde bir müddet mü-

zakere edildikten sonra teneffüs edilmek üzere celse tatil edildi.

İkinci Celse

Fethi Beyefendinin Riyasetlerinde küşadedilerek affı umumi kanun lâyihasının birinci maddesinin müzakeresine devam olundu. Müzakerenin kifayeti kabul edildikten sonra nazarı itibara alınan takrirlerle birinci madde encüme ne iade edildi. İkinci maddenin, birinci maddenin tesbitinden sonra ve üçüncü maddenin, ikinci madde olarak müzakeresi kabul edilerek Çarşamba günü içtima edilmek üzere Celseye niha-yet verildi.

Reis
Ali Fethi

Kâtip
Siird
Mahmud

Kâtip
Zonguldak
Ragıp

2. — SUALLER

1. — *Bayezid Mebusu Süleyman Sudi Beyin; Beygi Aşireti reislerinden Abdülmecid Bey ve avenesi hakkındaki şifahi sual takriri Dahiliye Vekâletine tebliğ edilmiştir (6/82)*

HÂFİZ İBRAHİM Ef. (İsparta) — Efendim bundan evvelki celsede affa mûtaallik vermiş olduğumuz takririn izahı zimmında vâki olan beyanatım arasında ufak bir suitefehhüm olduğunu bilâhara anladım. Ansamimülkalb arz ederim ki, bendeniz adliyemizin bilhassa şahsiyeti mânevîyesi hakkında tamamen iyi bir kanaatteyim. Yalnız, bilhassa adliyemizce de sabittir ki, usulü muhakematımızın gayrikâfi olduğunu söyledim. İzahatım bu maksada mübtenidir. Yoksa adliyemizin şahsiyeti mânevîyesine karşı değildir.

NAİM HAZİM Ef. (Konya) — Efendim bendeniz geçenki celsede 1316 ve 1317 tevellütlü muallimlerin de posta ve telgraf memurları gibi tecile tâbi tutulması hakkında bir takrir takdim etmiştim ve Heyeti Muhteremenizce kabul edilmişti. Bu takrir ne zapta geçmiştir, ne de encümene tevdi edilmiştir. Bunun Makamı Riyasetten tashihini rica edeceğim.

HALİL B. (Zonguldak) — Efendim geçen celsede af hakkında bendenizin bir temenni takririm vardı. Zaptın 305 nci sayfasının birinci sütununda bu takrirden bahsolunurken bendenizin affın daha şâmil taraftarı olduğum anlaşılıyor ki bu yanlıştır. Bendeniz bilâkis şekavet, kuttai tarik, hetki ırz gibi ceraim eshabının istisnasını teklif ediyorum. Bu cihetin tashihini rica

ederim efendim. Sonra efendim zaptın yirmi beşinci satırındaki «takririm vardır» ibaresi benim sözüm olarak yazılmıştır. Halbuki Feridun Fikri Beye aittir. Bendenize ait değildir. Onun da bu suretle tashihini rica ederim.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendim Müsterek Encümenin mazbatasını burada okundu. Dercedilmemiştir. Zapta geçirilmesi zaruridir. Dercini rica ederim.

REİS — Şimdi efendim rüfeka tarafından buyurulan tadilat veçhile zaptı sabıkı reyî âlilerine vaz'edeceğim. Zaptı sabıkı hulâsasını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Aksini reye vaz'edeceğim. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Zaptı sabıkı hulâsasını kabul edilmiştir.

Lâyhalar

1. — *Başvekâletten mevрут köy kanununu lâyhası (1/399) (Dahiliye Encümenine)*

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Reis Bey 38 aydan beri Köy Kanununun uyumasına binaen Cenabı Hakka ve Hükümete teşekkür ediyorum ki, âkıbet köy galebe çalmıştır. (Handeler)

Teklifler

1. — *Erzurum Mebusu Câzîm Efendi ve rüfekasının İstiklâl Mahakimi Kanununun beşinci maddesinin tadiline dair teklifi kanunisi (2/232) (Lâyiha Encümenine)*

2. — *Malatya Mebusu Reşid Ağa'nın, 1 Mart 1335 senesi nihayetine kadar ahali zimmetinde bulunan Hazineye ait bilûmum düyunatın affedilmesine dair teklifi kanunisi var (2/233) (Lâyiha Encümenine)*

Mazbatalar

1. — *Kângırı Mebusu Talât Bey ve rüfekasının, Turku umumiye ve hususiyenin amelei mükellefe ile inşa ve tamiri hakkında (2/135) numaralı teklifi kanunisi ve reddine dair Nafia Encümeni mazbatasını*

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine
Turku umumiye ve hususiyeden bir kısım yolların tamir görmemesi ve bir çok yolların henüz inşa edilememesi hasebiyle malî, iktisadi birçok menfaatler heder olmakta ve bilhassa kış mevsimlerinde mürur ve uburun inkıtaiyle azîm müşkülât vukua gelmektedir. Nafia ve idareci

hususiyete bütçelerinin gerek şimdiki vaziyeti ve gerek âtiyen alacakları şekle nazaran daha birçok seneler yeniden yollar yapmak imkânsız olduğu gibi mevcut yolların tamirâtı da tamamen ıera edilemeyeceği tahakkuk etmiş ve halbuki memlekette iktisadi hayatın inkişafı ve muvaredatın salimen temini için ittihazı tedabir zarurî bulunmuş olduğundan, şimdilik devamı beş seneye munhasır olmak üzere tamirat ve inşaatın amelei mükellefe ile ıerası lüzumuna kaani olduğumuzdan berveçhi zir teklifi kanununun kabulünü arz ve teklif eyleriz.

Madde 1. — Bin üçyüz kırk senesinden itibaren beş sene müddetle turku umumiye ve hususiyete amelei mükellefe ile inşa ve tamir edilecektir.

Madde 2. — Her mükellef senede sekiz gün çalışmaya macburdur.

Madde 3. — Bizzat çalışmayanlar hizmeti mecburelerini ifa için yerlerine bir amele göndermekle mükelleftirler.

Madde 4. — İnşaat ve tamirat mevsimlerini mahallî mecalisi umumiyesi tâyin eder.

Madde 5. — Sahibi servet mâlûller işbu mükellefiyete dâhil ve fakir mâlûller müstesnadır.

Madde 6. — İmalâtı sınaie ve memurini fenîye ile alât ve edevat masarifi umumi bütçeden tesviye olunur.

Madde 7. — Amelenin ciheti sevk ve istihdamı Nafia, Dahiliye, Maliye vekâletlerince tanzim edilecek bir nizamname ile tâyin edilecektir.

Madde 8. — İşbu kanunun ıerasına Dahiliye, Nafia, Maliye vekilleri memurdur.

Madde 9. — İşbu kanun bin üç yüz kırk senesinden itibaren meriyülieradır.

Kângırı	Kângırı
Talât	Rifat
Menteşe	Dersim
Esad	Feridun Fikri
Bozok	Kângırı
Ahmed Hamdi	Ziya

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine
Kângırı Mebusu Talât Beyle rüfekasının 1340 senesinden itibaren beş sene müddetle turku umumiye ve hususiyenin amelei mükellefe ile inşa ve tamir edilmesine dair olup 12 . 9 . 1339

tarhinde encümenimize muhavvel teklifi kanuni tetkik ve müzakere edildi. Ve esbabı âtiyeye binâen bedenen yol mükellefiyeti mahzurlu görüldüğünden teklifi mezkûrun müttefikan reddine karar verildi.

Nafia Encümeni	Mazbata Muharriri
Reisi	namına
Cavid	Süleyman Sırrı
Kâtip	Âza
Ragıb	Kastamonu
	Halid

Âza
Bolu
Mehmed Vasfi

b) Sâyi nisbetinde iş çıkmaz.

Çünkü: (1) Mahdut birkaç günlük çalışmak için en aşağı iki günü gidip gelmeye sarf etmek icabeder.

(2) Alışmadığı bir işte çalışan bir adamın çıkaracağı iş az olur.

(3) Angariye telâkki eder çalışmaz.

h) Mükellefiyette adil yoktur.

Çünkü : Tabii taksimi âmal üzerine çalıştırılacağından birçokları az çalışmak ister.

d) Sıhhati umemiyeye muzırdır. Hastalıklara sebebiyet verilir.

Çünkü : Mahdut birkaç gün için çalışmaya giden ve gidenler kendilerini barındırmak hususunda lâkayt kahrlar.

k) İşte intizam olmaz ve yapılan iş bitmez.

Çünkü : Taksimi âmal yapıldıktan sonra birçokları nakden ifayı mükellefiyete kalkar. Bunların yeri açık kalır. Bunları ikmal için birçok muameleye ihtiyaç göstereceğinden yol bitmemiş olur. Yapılan işin kısmı küllisi heba olur.

s) Hükümetin tekml kuvvetlerinin işgal ve ısrafını mucibolur.

z) Çok memur istihdamını muciptir.

s) Ahaliyi izaç eder.

Çünkü : Bedenen mükellefiyet ağırdır. Ekseriya müerimlere tatbik olunan bir usul olmasıyla sabittir.

ş) Şimdiye kadar zâhirde bedenen yapıldığı zannolunan yollar haikkatte bedenen yapılmış ve ahali hakiki mükellefiyetten fazla mükellef kılınmıştır.

s) Dünyanın hiçbir tarafında artık böyle mükellefiyet kalmamıştır.

MEHMED VEHBİ B. (Karesi) — Efendim evvelemirde usul hakkında mâruzatta buluncam. Bu lâyiha, Dahiliye Encümenine gitmeli. Dahiliye Encümeni idarei mahalliye itibarıyla bununla en çok alâkadar bir encümandır. Nafia Encümeninden ziyade bu işi Dahiliye Encümeni bilecektir. Bize havale ediniz. (Doğru sesleri) Biz tetkik ettikten sonra müzakere edelim.

AHMED HAMDİ B. (Bozok) — Efendim bendeniz de bunu arz edecektim.

REİS — Efendim bu mazbata teklifi kanuninin reddini mutazammındır. Dahiliye Encümeni namına Vehbi Bey bu kanununun Dahiliye Encümenine havalesini teklif ediyorlar. Reyî âlî-nize vaz'ediyorum. Dahiliye Encümenine havalesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Aksini reye vaz'edeceğim. Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın. Dahiliye Encümenine havalesi kabul edilmiştir.

2. — *Konya İstiklâl Mahkemesince mahkûm tüccardan Mehmed Necib imzalı ve (3/134) numaralı istida hakkında tâyini muameleye mahal olmadığına dair Adliye Encümeni mazbatast.*

REİS — Okunacaktır:

Riyaseti Celileye

16 . 12 . 1339

(Adana tevkifhanesinde mevkuf tüccardan Mehmed Necib imzalı merbut istida olundu.)

Müstedii mumaileyh Konya İstiklâl Mahkemesince 15 Nisan 1338 tarihinde beş yüz lira ceza-yı nakdiye ve altı ay hapis cezasına mahkûm edilmiş ve istidasında cezasının af veya tenkisini istirham eylemiş olmakla merkumun cezası tarihi tevkifi olan 18 Mart 1338 ve 20 Receb 1340 dan itibar edilmek icabedeceğinden şimdiye kadar cezasını ikmal ile tahliye edilmiş olacağı cihetle tâyini muameleye mahal olmadığı mütalaasıyle Heyeti Umumiyyeye arz olunur.

Adliye Encümeni

Reisi namına

Kastamonu

Mahir

Kâtip

Bozok

Ahmed Hamdi

Mazbata Muharriri

Dersim

Feridun Fikri

Âza

Âza

Âza

Bayezid

Şefik

Âza

Âza

İhsan

Âza

Âza

Âza

Âza

Çorum

Mehmed Münir

Âza

REİS — Adliye Encümeni mazbatasını reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'edeceğim. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Adliye Encümeni mazbatasını kabul edilmiştir.

3. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm yüzbaşı İsmail Hakkı Efendinin affı hakkında (1/80) numaralı lâyiha kanuniye ve Adliye Encümeni mazbatasını (Ruznameye)*

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Usul hakkında söyleyeceğim. Meclisi Âlinin evvelce ittihaz edilmiş bir kararı vardır Böyle affı teklif edilen eşhas eğer mevkufsa evrakının derhal müzakeresi iera edilir.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Bu zat mevkuf değildir. Yalnız hakikaten kendisi sefil bir haldedir. Müstacelen müzakeresini rica ederim.

REİS — Şimdi müzakeresini mi istiyorsunuz? Müstacelen ruznameye alırsa daha muvafık hareket edilmiş olur.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Affı umumi kanununu müzakere ediyoruz. Beraber çıkar.

REİS — Ruznameye alıyoruz efendim.

4. — *Altın ve ufaklık para darbı hakkında bir karar verilmesine dair İcra Vekilleri Riyasetinin 3/47 numaralı tezkeresi ve Muvazene ve Kanunu Esasi encümenleri mazbatasını.*

REİS — Kanunu Esasi Encümeni tarafından derakap müzakeresi teklif edilmektedir. Müstacel ruznameye alarak müstacelen müzakeresini mi teklif ediyorsunuz?

CELÂL NURİ B. (Gelibolu) — Arz edeyim efendim. Maliye Vekili Beyefendinin encümene arzı mucibince bunların kalıpları, çelikleri hepisi hazırlanmıştır. Maddede gayet kısadır. Bir ufak mazbatadan ibarettir. Bunun derakap mü-

zakeresini Maliye Vekili Bey rica etmişti. Encümen de bu fikirdedir.

VEHİBİ B. (Karesi) — Bir kere tabedilir. Ondan sonra yarınki ruznamede müzakere edilir.

REİS — Efendim müstacel ruznameye alınarak müstacelen müzakeresi için.. (Badettabı sesleri) (Yarın sesleri) Efendim yarın müzakere edilecek. Fakat yarın müstacel ruzname yoktur. Cumartesi günü vardır. Cumartesi günü derhal müzakeresini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'edeceğim. Cumartesi günü derhal müzakeresini kabul etmeyenler el kaldırsın. Cumartesi günü derhal müzakeresi kabul edilmiştir.

5. — *Sükna Kanununu tadilen tanzim kılınan lâyiha kanuniye (1/223), Kütahya (sabık) Mebusu Cemil Beyin mesken icarları hakkında kanun teklifleri (2/167, 2/169), Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Beyin, Sükna Kanunu hakkında kanun teklifi (2/168) Mentеше Mebusu Esad Efendinin; Sükna Kanununun ilgası dolayısıyla Hükümetin mahzeni evrakında bulunan kanun lâihasiyle kanun tekliflerinin celp ve müzakeresi hakkında takriri (4/82) ve Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyin; Ankara ve İzmir şehirlerinde tatbik edilecek Sükna Kanunu hakkındaki (2/176) numaralı teklifi kanunisinin daha esaslı, tedabiri taharri ve teammül edilmek üzere Adliye ve İktisat vekâletlerine tevdiine dair Adliye Encümeni mazbatasını var okunacaktır:*

Riyaseti Celileye

No: 56

17 . 12 . 1339.

Ankara ve İzmir şehirlerinde hükümferma olan sükna buhranı hakkında Heyeti sabıka Adliye Encümenince Heyeti Vekileden mevru lâiha üzerine bittadil vücuda getirilen ve bilâhara Sükna Kanununun mevkii meriyetten ref'i üzerine mahzeni evraka gönderilmiş olan 1334 tarihli lâyiha kanuniyenin müzakeresiyle olbapta münasip bir lâyihaın vücuda getirilmesi Mentеше Mebusu Esad Efendi ve rüfekâsı tarafından teklif olunmakla Heyeti Umumiyeden muhavvel mezkûr takrir ve mevzuubahsolan lâyiha ve merbutatiyle Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyin İzmir ve Ankara şehirlerinde tatbik edilmek üzere Heyeti Umumiyeye bittakdim Lâyiha Encümenince şayanı müzakere görülerek havale kılınan teklifi kanuni kiraat ve Adliye ve İktisat ve-

killeri huzuriyle müzakere olundu. Elyevm hükümferma olan Sükna buhranı fıkdanı inşaat-tan neşet ederek mahiyeti asliyesinde bir buhranı iktisadi olmakla bunun tedabiri kanuniye ile ref'i ve izalesine çalışmak da buhranı teşdidetmek ek-seriyetle mütehakkak görülmüş ise de daha etraf-lı bir surette tamik ve tetkiki ve daha esası tedabiri taharri ve teemmül olunarak neticesi He-yeti Celileye arz edilmek üzere mezkûr levayihî kanuniye ve merbutatının Adliye ve İktisat Ve-kâletlerine berayı iade tevdi vekil Seyyid ve Ha-san Beyler tarafından talebedilmekle Heyeti Umumiyyeye arz olunur.

Adliye Encümeni Reisi

namına	Mazbata Muharriri
Kastamonu	Dersim
Ahmed Mâhir	Feridun Fikri
Kâtip	Âza
Bozok	Konya
Ahmed Hamdi	Mustafa Feyzi
Âza	Âza
Bursa	Karesi
Osman Nuri	Ahmed Süreyya
Âza	Âza
Kırşehir	Mersin
Ali Rıza	Ahmed Besim
Âza	Âza
Çorum	Ankara
Mehmed Münir	İhsan
	Âza
	Bayezid
	Şefik

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Arkadaşlar zannıma birkaç ay evvel böyle bir misal geçmişti. Meclisinizle Hükümet arasında fark ben-ce katiyen yok demektir. Zira Hükümet icrai bir heyet ise bu Meclis de icrai ve teşriî bir Meclis-tir. Şu halde ben aklıma ve havsalama sığdıra-mıyorum ki, koskoca Büyük Millet Meclisinin koskoca bir Adliye Encümeni nasıl oluyor da etraflı bir kanun lâyihası vücuda getirmek hu-susunda aczini izhar ediyor. Eğer âcizse istifa eder ve istifa ettikten sonra yerine yeni bir en-cümen gelir ve o encümen o lâyihası eline alır etrafiyle müzakere eder. Encümenin haysiyetiyle mütenasip bir surette bir lâyiha meydana ge-tirir. Evet tekrar ediyorum. Arkadaşlar Hükü-metle bu Meclisin icrai sıfatları arasında katiyen bir fark yoktur. Her halde teşriî bir fark olmak

itibariyle zannıma bunu İcra Vekilleri Heyeti-ne göndermek züldür. Katiyen yakışmaz.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendim Hilmi Beyefendinin mütalâası vâridolamaz. Ad-liye Encümeni İktisat Vekilinin huzuriyle bu baptaki levayihî kanuniyeyi tetkik etti. Bendeniz sahibi teklifim. Bu teklifi kanuniyi bendeniz yap-tım. 17 - 18 maddelik bir teklifi kanuni de mev-cuttur. Lâkin İktisat Vekili Beyle Adliye Vekili Bey etraflı tetkikat yapmak istediler. Bendeniz de sahibi teklif olduğum halde kaani oldum ve anladık ki; Ankara ve İzmir şehirleri için alel-fevr böyle bir Sükna Kanunu yapma faideden ziyade mazarrat hâsil edecektir. Bunu teemmül ettik. Bendeniz de tasdik ettim. Yalnız Vekil beyler, «Bir kere de Hükümetin malik olduğu vesaitle tetkik ederek, tâmik ederek bir kanun tanzimi için bunu bize veriniz.» dediler. Biz de vermeyi münasip gördük. Fakat Heyeti Umu-miyenin malûmatı olmadan vermeyi muvafık gör-medik. Mesele bundan ibarettir.

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul). — İktisat Encümenine bu lâyihai kanuniyenin verilmesini encümen namına arz ediyorum.

REİS — Efendim İktisat Encümeni namına Yusuf Bey lâyihai kanuniyenin İktisat Encüme-nine tevdiini talebediyorlar. Muvafık görürse-niz encümene havale edelim. (Muvafık sesleri)

KÂZİM VEHBİ B. (Ergani) — Müsaade buyurulur mu efendim? Hakkı tasarruf en aziz bir haktır. Mevzuubahsolan kanun lâyihası hu-kuku tasarrufiyeyi tahdit ve tehdit ve tehdidet-mek mahiyeti itibariyle katiyen kabule şayan bir şey değildir. Reddini teklif ederim.

REİS— Kanun İktisat Encümeninden gel-dikten sonra buradan geçecektir.

İktisat Encümenine havalesini kabul buyu-ranlar lûtfen el kaldırsın... Aksini kabul edenler lûtfen el kaldırsın... İktisat Encümenine gönde-rilmesi kabul edilmiştir efendim.

6. — *Men'i Müskirat Kanununa tefikan mahkûm edilen Mehmedoğlu Hamdi, Ahmedoğlu Abdül, Edhemoğlu Haşim, İsmailoğlu Ziya (3/151) ve Samsun'dan Mehmed Emin Efendi (3/179) ve İtalya Devleti tebaasın-dan Markoni Oktavyo (3/181) ve Mudurnulu Hakkı ve Hacı Osman (3/182) haklarında ve-rilen hükümlerde hatayn adlî olduğundan af suretiyle telâfilerine dair Başvekâlet tezkere-leri ve Adliye Encümeni mazbatası.*

No : 58

16 . 12 . 1339

Riyaseti Celileye

Müskirat nakleylediği iddiasıyla maznun-aleyhim Samsun'un Şekûroğlu caddesinde Bonmarşe mağazası Müdürü Mehmed Emin Efendi, İtalya Devleti tebaasından Söke'de mukim Markoni Oktavyo ve alenen müskirat istimaliyle maznunileyhima Nallıhan kazası Ahzi Asker Şubesi yazıcı efradından Mudurnulu Hakkı ve Hacı Osman'ın mücazâtı mahkûmelerinin affı hakkında encümenimize muhavvel Başvekâletin tezkereleri ve evrakı müteferriası okundu. Ledettetik; bunlardan müskirat nakleyledikleri iddiasıyla maznunaleyhim Mehmed Emin Efendinin bir şişe derununda yarım kilo konyak ve Markoni'nin de bir şişe derununda yarım kıyye rakı naklettikleri sabit olarak Men'i Müskirat Kanununun ikinci maddesine tev-fikan (İkinci madde - Müskirat imal, ithal ve nakil ve fûruht edenlerden müskiratın beher kıyyesi için elli lira cezayı nakdî ahiz ve elde edilen müskirat imha olunur.) Mehmed Emin Efendinin Canik Bidayet Ceza Mahkemesince elli lira cezayı nakdiye ve vermediği takdirde kırk gün müddetle hapsine 3 Nisan 1339 tarihinde ve merkum Markoni'nin de Söke Bidayet Hâkimliğince elli lira cezayı nakdiye ve vermediği tak-dirdede beher rubu lira bir gün itibariyle iki yüz gün hapse mahûm edildikleri anlaşıl-mıştır. İkinci maddenin bu bapta mevrut Başvekâlet tezkeresinde dahi muharrer olduğu üzere küsurat hakkında birgûna kayıt ve işaret muhtevi olmamasına göre kıyyeden dîn miktarda müskirat nakledenler hakkın-da mücazât tâyinine, efaflin cürmiyeti için irtikâplarından mukaddem ahkâmı sarihai kanuniye ile menleri muktezi bulunarak aksi halde efaflı mezkûreye cürmiyet izafesi gay-rikabil bulunacağına mebni mesağı kanuni olmadığı cihetle merkumun hareketi vaka-ları cürmü kanuni teşkil edemediği halde mücazâtı nakdiye ile mahkûmiyetleri cihe-tine gidilmek suretiyle hata olmuştur. Ale-nen müskirat istimal eyledikleri iddiasıyla maznunaleyhima Mudurnulu Hakkı ve Hacı Osman'ın bütün fiillerine binaen Nallıhan

Bidayet Mahkemensince Men'i Müskirat Ka-nununun üçüncü maddesi mucibince ellişer lira cezayı nakdî ile mücazâtlarına ve ver-medikleri takdirde Kanunu Cezanın 37 nei maddesine tev-fikan rubu lira için bir gün hesabıyla iki yüz gün hapislerine 8 Nisan 1339 tarihinde karar verildiği anlaşılmıştır. Cürmün tarihi irtikâbı 27/28 Mart 1339 ol-duğuna göre cezayı nakdîlerin iblâğına dair olan 17 Nisan 1338 tarihli Kanunun tarihi neşrinden muahhar olması itibariyle kanunu mezkûrun üçüncü maddesi işbu kanunun tarihi neşrinden itibaren ika edilecek efafl-den dolayı birinci madde mucibince tezyide tâbi olsun olmasın hüküm ve istifası iktiza eden bilûmum mücazâtı nakdiyenin Kanunu Cezanın 37 nei maddesine ve kavanini saire-ye tev-fikan beher 125 kuruş ve küsuru için bir gün hesabıyla mahkûmünbîh cezayı nakdiye mukabil kırk gün hapislerine ka-rar verilmesi kanunen muktezi iken maddei mezkûrenin sarahatından zühul edilerek beher rubu lira için bir gün hesabıyla iki yüz gün müddetle hapislerine karar veril-mek suretiyle hata edilmiştir. Sarhoş ol-dukları ve alüfte raks ettirdikleri iddiasıyla maznununaleyhim Tokad'ın Ayvazpaşa mahal-lesinden Marise hanı müsteciri Ahmedoğlu Uyul ve Dabbağhaneî atik mahallesinden Mehmedoğlu Hamdi ve Erzincan'ın Cuma mahallesinden Edhemoğlu Hâşim ve Erzincan'-ın Berksur karyesinden İsmiloğlu Ziya'nın karı oynatmaları sebebi şiddet addiyle bun-lardan Uyul'un Men'i Müskirat Kanununun üçüncü maddesince yetmiş (Üçüncü mad-de - alenen müskirat istimal edenler veya harfiyyen istimal edip de sarhoşluğu görü-lenler ya haddi şer'i veya elli liradan iki yüz liraya kadar cezayı nakdî veyahut üç aydan bir seneye kadar hapis cezasıyla tee-ziye olunurlar. Sıfatı resmiye erbabından olanlar dahi memuriyetten tardedilir. Bu husustaki hükümler kabili itiraz ve istinaf ve temyiz değildir. Ve Ziya ve Hamdi ve Hâşim'in elli beş lira cezayı nakdî ile mah-kûmiyetlerine ve veremedikleri takdirde Ka-nu Cezanın 37 nei maddesi mucibince be-her rubu lira için birer gün olmak ve bir seneyi tecavüz etmemek üzere hapislerine Tokad Mahkemesince karar verildiği anla-

şılmıştır. Tokad İstinaf Müddeiumumiliğine de serd edildiği üzere tarihi cürümleri cezayı nakdilerin beş misline iblâğına dair 17 Nisan 1338 tarihli kanunun neşir ve ilâmnandan muahhar olması itibariyle kanunu mezburun üçüncü maddesi hükmüne tevfikeyan beher yüz yirmi beş kuruş ve küsuru için birer gün hapse muadil tutularak mahkûmünbüh cezayı nakdinin miktarı tâyinine göre Uyul'un 56 ve diğerlerinin kırkdörder gün hapislerine karar itası muktezi üken maddei mezkûrun sarih ve vazih ibaresine külliyyen muhalif bir surette hükmedilmek suretiyle hata edilmiştir.

Men'i Müskirat Kanununa tevfikeyan verilen hükümler hakkında turku kanuniye mesdut bulunduğuy ve vâkı hataların istilzam ettiğiy mağduriyet ancak affı hususi tarikiyle mümkünütelâfi bulunmuş olduğuy cihetle mahkûmini merkumeden Mehmed Emin Efendi ve Markoni'nin mücazâtı mahkûmelerinin ve Mudurnulu Hakkı ve Hacı Osman ve Ahmedoğluy Uyul ile Mehmedoğluy Hamdi, Edhemoğluy Hâşim ve İsmailoğluy Ziya'nın dahi mahkûm buldukları cezayı nakdiyi venmedikleri takdirde beher yüz yirmi beş kuruş için yirmi dört saat hesabıyla hapsolunarak fazla hükmedilmiş olan müddeti mahkûmiyetlerinin affı bu kabil hatayı vücuda getiren hükâm hakkında muamelâtı intibahiyenin ierası zımmında tekrar Adliye Vekâletinin nazarı dikkatinin celbedilmesi münasibolacağiy encümenimizce ledettezekkür taksirret etmekle Heyoti Umumiyyeye arz olunur.

Adliye Encümeni

Reisi Namma	Mazbata Muharriri
Kastamonu	Dersim
Mahir	Feridun Fikri
Kâtip	Âza
Bozok	Çorum
Ahmed Hamdi	Mehmed Münir
Âza	Âza
Bursa	Bayezid
Osman Nuri	Şefik
Âza	Âza
Ankara	Karesi
İhsan	Ahmed Süreyya

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Efendim bir kaç şahsa mütaallik Adliye Encümeninin mukarreatını, bir af mazbatasından ziyade

bir Mahkemei Temyiz kararı mahiyetinde buldum. Malûmuâlileri af iki kısımdır. Affı umumiy, affı hususiy. Affı umumiy olmadığiy takdirde affı hususunin esbabı mucibesi için kanun vârittir. Malûl mudur, nedir? Eshabı hususiyeyi af için sebebi kanuni nedir? Usulü Muhakemei Cezaiyede doğrudan doğruya hatayı adli hiçbir zaman affı müstelzim olamaz. O halde Meclisi Âlinizde Mahkemei Temyiz veya istinaf mahiyetindedir. Yani Meclisi Âliniz istinaf veya Mahkeme Temyiz mahiyeti vaziyetinde kalıyor. Bir hatayı adli vâkı oluyor ve deniyor ki beher kilosundan şu kadar lira cezayı nakdi alınır. Şu kadar gün hapsedilir. Küsuratı için kaşunda ceza yokmuş ve ondan dolaydır ki hatayı adli vâkı olmuştur. Affedelim. Bu, tefsiri kanuni mahiyetinde midir? Bu itibarla Adliye Encümeni kanunu tefsir mi ediyor, tadil mi ediyor? Bir taraftan bâzı eşhasın affını tekliif ediyor. Affı müzakere edeceğiy? Kanun mu tefsir edeceğiy? Tadil mi yapıyoruz?

Esasen kanun tanziminden maksat, doğrudan doğruya imali, istimali meni, bu küsratı ile olsun. Kilo ile olsun ne ile olursa olsun cezası yüz gün addedilebilir. Bunun küsuratıyile kilonun miktarı kaşunda tahdid edilmiş değildir. Binaenaleyh mazbata bir taraftan tefsiri kanuni mahiyetinde, diğer taraftan tadil mahiyetinde öbür taraftan da falan hâkim şu suretle hatayı adlide bulunmuş; hata eden hâkimlere ne yapılmıştır? Bu kadar basit bir hükümde hata edenler hâlâ hâkim mi? Bu kadar basit bir şeyi idrakten âciz olan hâkime Adliye Vekili ne yapmıştır? Hataları mucibi af ise hepisinin de hata olmak ihtimaliy vardır. Hepisinin de affı lâzımdır. Mahkemenin hükmüne hürmet etmek lâzımgelirse, on beş seneden, ve idam hükümlerine hürmet ettiğimiz gibi elli veya yüz liralık verdiğiy cezayı nakdi hükümlerine hürmet etmek lâzımdır. Mahkemenin hükmü ya mutâdır, muhteremdir veya değildir. Bir taarftan bu gibi hükümlerde kanunen derecatı mahakim yoktur deniken diğer taraftan da Meclisi Âliyi, en mühim vazâif mevcut ikon, derecei mahakimden, istinaf mahkemesi Temyiz mahkemesi şekline koymak ve bu mazbatayı da bir af mahiyetinde ihzar etmek doğru değildir. Encümen, Usulü Muhakematı Cezaiye Kanununun affı

hususiler hakkındaki esbabı kanuniyesini dercetmiştir. Gerek Adliye Vekili Bey ve gerekse Encümeni Adliye af için esbabı kanuniye nedir? Affı hususi için esbaptan burada ne vardır? Bunu zikretmeleri lâzımgelir. Hâkim, hata edebilir. Hükmi mutâdır. Fakat o hâkim derecesine göre tecziye olunur. Mesul olur. Hâkim tecziye edilmeden burada hatayı adlıden dolayı affı hususi çıkarmak doğru değildir. Burası mahkemei temyiz midir? İstinaf mahkemesi midir? Yoksa bu mazbata bir af mıdır? Her kanun gibi bu kanuna da hürmet etmek ve tatbik etmek lâzımdır.

ADLIYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendim Musa Kâzım Efendi Hazretlerinin buyurdukları mütalâata birer birer cevap vereyim. Malûmuâliniz Men'i Müskirat Kanunu temyiz tarikini kapatmıştır. Bir adam herhangi cürmü itikâbedecek olursa olsun cürümdür. Binaenaleyh onun derece ile ve Usulü Muhakematı Cezaiye Kanunu ile temin ettiği birtakım masuniyetler, birtakım hukukları vardır. Binaenaleyh Men'i Müskirat Kanununda temyiz tariki kapalı bulunduğundan bir mahkemeden herhangi bir surette çıkmış olan bir kararın hiçbir suretle Meclisi Âlinizin huzuru tetkikına arz edilmekten başka bir muameleye tâbi tutulmasına imkân kalmıyor. Hükümler kabili temyiz olmadığı için Adliye Vekili nef'an bilkanun mahkeme hükmünün nakzını da emredemiyor. Binaenaleyh hükmi tetkik için hiçbir tarik yoktur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Amerikalılar, Müskirat nakleden gemiyi topa tutuyorlar.

FERİDUN FİKRİ B. (Devamla) — Müsaade buyurunuz efendim. Cevap vereyim. Hiçbir tarik olmadığına göre kanunun tatbikında bir hata olursa bu hata tashih edilmesin. Efendiler bu da bir içtihatdır. Fakat malûmuâliniz kuvayı selâse Devleti nefsinde cemedden bir Meclisi Âli dururken böyle bir Meclisi Âlinin huzuruna da bir meselede, kanuna mugayeret vukubulduğu arz edilmiş iken, onun tashih cihetine gidilmemek hiçbir veçhile caiz olamayacağından Heyeti Celilenize şimdiye kadar Men'i Müskirat Kanununun tatbikından husule gelen bâzi hatıatı kanuniye arz edilmiş ve bunlar Meclisi Âliniz tarafından kabul edilmiş ve zap-

ta geçmiş ve bu suretle usul ittihaz olunmuştur.

Şimdi efendim Musa Kâzım Efendinin buyurdukları noktaya geleceğim. Buyuruyorlar ki; Adliye Encümeni tefsir mi ediyor? Adliye Encümeni tefsir mahiyetinde mi hareket ediyor? Hayır efendiler. Adliye Encümeninin Heyeti Celilenize arz ettiği şu lâyiha, tefsir mahiyetinde değildir. Buyurdukları gibi Meclisi Âlinizin bu husustaki vaziyeti hukukiyesi nevama bir heyeti temyiziye mahiyetinde kalıyor. O da kanunun vaz'ı mahsusundan mütevellittir. Binaenaleyh heyeti temyiziye hakkında ittihazı karar eyledikten sonra ve diğer meselede ekseriyet tobellür ettikten sonra Meclisi Âlinize diyebilirim ki bundaki karar, içtihat vaziyetindedir. Tefsir mahiyetinde değildir. Şu suretle ittihazı karar olunabilir, bu suretle de ittihazı karar olunabilir. Çünkü bu, tefsir mahiyetinde değildir. Alehtlak Mahkemei Temyizin içtihadına şibih bir mütalâai hukukiyedir. Binaenaleyh Heyeti Celileniz şu vaziyeti şu ciheti nazarı tecemmül ve mütalâaya alarak esaslar hakkındaki teşrihatını kabul buyurursa teferruata nakli kelâm edeyim.

Efendiler teferruata gelinece, Men'i Müskirat Kanununun maddei malûmesinde bir kıyyeden dîn olan müskiratın nakli hakkında ceza tâyin olunmamıştır.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Vahidi kıyasi vardır.

FERİDUN FİKRİ B. (Devamla) — Müsaade buyurunuz. Binaenaleyh bir kıyyeden dîn olan müskirat nakillerine kanun bir ceza vermemektedir. Malûmuâliniz cezada kıyas zari olmaz ve mahakimce tatbikatta daima esası umumiyeyi cezadandır ki ahkâmı cezaiye, kavanimi cezaiye maznunaleyhin lehine tefsir olunur. Hiçbir vakit maznunun aleyhine ahkâmı cezaiyeyi tefsir etmek caiz değildir ve bu, hiçbir vakit hiçbir heyeti cezaiye ve heyeti adlice kabul edilmiş bir kaide değildir. Binaenaleyh bir kıyyenin dînunda olan müskiratın naklini men Heyeti Celilenize sureti sarıhada emrolunmamış olduğundan muhilli tetkiktir. Binaenaleyh biz de bunun maznunaleyhin lehine tefsir etmek mecburiyetindeyiz. O suretle almak zarurettir. Çünkü evvelden menetmemişizdir. Binaenaleyh ikisinin cezası bu su-

retle verilmiş olduğundan tashihi lâzımgelir. Diğer üçünün cezasına gelince; bunların üçünün de cezası kanundan evvel cürüm irtikâbedilmiş olduğu halde; cezayı nakdiler hakkındaki kanun, sanki cümmin vukuundan evvel südür etmiş gibi yapılmış ve bu bapta kendilerine verilecek ceza fazlasıyla hükmedilmiştir. Cezayı nakdinin hapse tahvilindeki hüküm de doğru değildir, muğayiri kanundur. Şu muğayiri kanun olan hususun da tashihi lâzımgelir. Adliye Encümeni bu suretle şimdiye kadar mutâdolan teamüle göre Heyeti Vekileden gelen mazbataları tetkik etmiş, muvafığı nefsülemir ve muvafığı kanun görmüş, o suretle Heyeti Celilenize arz etmiştir. Karar Heyeti Aliyenizindir.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Efendim «hatayı adli vardır ve bu hatayı adliye Meclis vâkıf olmuştur, sükût edemez» buyundunuz. Hatayı adli kabul edildiği takdirde hükümlerde takrir ve intihai bir karar yapılabilir mi? Yani bidayet, istinaf, temyiz mahkemelerinden dahi sâdır olan mukarreratta dahi hatayı adli görüldüğü takdirde affedilecek mi? Ve bunun affedilmesi mastahata muvafık olur mu? Her hangi bir mağdur, mâruz kaldığı hatalardan dolayı derhal Meclisi Âliye gelerek burada hataları birer birer tadadeder ve mazharı affolmasını ilânını isterse burası Mahkemei Temyizin fevkinde bir makam olarak tecelli etmez mi?

FERİDUN FİKRİ B. (Devamla) — Müsaade buyurunuz cevap vereyim. Mâlümuâliniz Efendi Hazretlerinin sordukları sual hakikaten mühimdir ve Adliye Encümeni bugün bu meseleyi halletmek karşısındadır. Encümende Hasan Fehmi Paşanın ailesi Hatice Şayan Hanıma ait bir evrak vardır. Dağıstanlı Celâl Efendiye ait diğer bir evrak vardır. Bâzi arkadaşlarımızın kanaatinece tatbikatta mahakim hata etmiştir, şimdi farz ediniz ki; encümen ekseriyeti bu hatayı kabul etse nasıl mahakimi hukukiyeden sâdır olan - çünkü mahakimi cezaiyeden sâdır olan mukarreratta encümen muhtelif içtihat bulunmuştur o içtihat Heyeti Celilenize gelecektir - Mahakimi hukukiyeden yani bidayetten istinaftan, temyizden geçerek kaziyei muhkeme hükmünü iktisabetmiş ve hüküm Meclise gelirse ve bunda bir hata görülürse Meclis buna karşı ne yapacaktır?

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Hiçbir şey yapamaz.

FERİDUN FİKRİ B. (Devamla) — Müsaade buyurun; hiçbir şey yapamaz diyen arkadaşlar olduğu gibi âcizleri gibi bir şey yapar diyen de vardır. Arz edeyim, biz bu meseleyi Adliye Encümeninde henüz halletmemişizdir. Tetkik ve tahlil edeceğiz. Gayet mühim bir meseledir. Henüz halletmedik. Yalnız Efendi Hazretlerinin sordukları bu kabil değildir. Mâlümuâliniz Heyeti Celileniz bütün kuvayı Devleti nefsinizde câmisiniz. Temyiz usulü yoktur. Ben temyize gitmiyorum. Usulü Muhakematı cezaiyenin bana bahşettiği hukuktan mütefit değilim. Bir derece üzerinde bu hükme tâbi bulunuyorum. Binaenaleyh bununla onun arasında fark vardır. Şunu demek istiyorum ki; Men'i Müskirat Kanunu nevama İstiklâl Mahkemesi Kanunu gibi bir kanundur, fevkalâde mahiyette bir kanundur. Bunun mukarreratının tashihi için Heyeti Celileniz bu noktai nazarı kabul etmiştir. Bendeniz buna muteriz değilim. Heyeti Celile bunu kabul etmiş ve buna cevap vermiştir. Yalnız arz edeceğim şudur ki: Mahakimin sair mukarreratiyle yani kabili temyiz mukarreratiyle bunun arasında bir tefrik olduğunu Efendi Hazretleri teslim buyurmalısınız.

REŞİD AĞA (Malatya) — Müskiratın bir kıyyesinden aşağı nakledenlerin tecziyesine dair Kanunda bir kayıt yoktur. Bir kıyyesinden elli liradan itibaren cezayı nakdi alınıyor. Sarahati kanuniye olmadığı haldе ahkâmı sairede cari olan maddeye kıyasen hüküm vermek lâzımdır. Binaenaleyh usul icabatındandır. Çünkü sarahati kanuniye olmadığı vakitlerde diğer maddelerden, ahkâmı umumiyede cari olan maddelerden ıktibasen hüküm vermek zarureti vardır. Bir de Adliye Encümeni bir kıyyeden aşağı olanların cezalarını nezetmiş midir efendim?

FERİDUN FİKRİ B. (Devamla) — Efendi Hazretleri. Mâlümdur ki: Sarahati kanuniye olmayan yerlerde cezayı nakdi yoktur. (Yok sesleri) Cezada kıyas cari olmaz. Bu, bütün dünyanın kabul ettiği kaidei mutalakadır. Cezada kıyas cari olmaz. (Daha sualimiz var sesleri)

REİS — Efendim Adliye Vekili Bey söz almıştır. Suallerinizi ona göre sorabilirsiniz.

Dr. MUSTAFA B. (Çorum) — Şimdi efendim bir kilodan eksisinin cezası yoktur buyuyorunuz. Meselâ ben her akşam eve yarım kıyye rakı götürsem ceza yok mudur efendim?

FERİDUN FİKRİ B. (Devamla) — Zatiâlinize cevap veremem, benim elimde bir kanun vardır. Ben de ceza hâkimiyim, Ceza Kanununa bakarm, kanunun maksadını ihlâl etmesine müsaade edemem ve cezada kıyas cari olmaz kaaidelerini de ihlâl edemem.

TALÂT B. (Ardahan) — Efendim Meclisi Âli bu kadar mühim vazifeleri arasında mütevaliyen müskirat ceraininin mahkemei temyiz vazifesini ifa etmekten ise Adliye Encümeni bir teşebbüste bulunarak müskirat cerainini kabili temyiz tutsa ve Meclisi bu şeyin altından kurtarsa daha münasib olmaz mı?

FERİDUN FİKRİ B. (Devamla) — Son derece muvafaktır. Ve esasen fikri âliniz sureti katiyede kabul olunmalıdır ve müskirat ceraini kabili temyiz olmalıdır ve esasen kabili temyiz olmıyan cezayı Meclis Âli koymamalıdır.

ADLİYE VEKİLİ ESAD B. (İzmir) — Efendim bu Men'i Müskirat meselesinden dolayı geldiğim günden beri meşgul oldum ve gelir gelmez hakikaten bu Men'i Müskirat Kanununun tatbikatında mahkemelerden pek acıip mukarrerat sâdır olduğunu gördüm. Kanun pek sarıh iken nasıl oluyor da böyle yolsuz ve kanuna muhalif kararlar veriyorlar diye tetkik etmek istedim. Tabii bu iki şeyden hali değil... Ya cehlen, yahut kasden suiistimal;... Bu dairede tetkikatımın iptidasında şuna vâsıl oldum ki, evvelce bu Men'i Müskirat Kanunu yapıldığı zaman Heyeti Aliyenizce kanun olarak nesredilince malûmu ihsanınız bütün mahakime o kanunu tamim etmek lâzımgelir. Tâ ki, o mahakim o kanunu alarak tatbik etsin. Telgrafla tamim olunmuş; telgrafla tamim olunduğu için telgraf memurlarının istinsahları yanlış zaptedilmiş, meselâ ibaredeki (veyahut), (veya) kalkmış (üç ay hapis veyahut şu kadar cezayı nakdî) denilmiş iken (üç ay hapsine...) denilmiş.

MUSTAFA B. (Tokad) — Onlara zabıtlar da gitmiştir, kavanin mecmuaları da gitmiştir.

ADLİYE VEKİLİ (Devamla) — Dinliyelim rica ederim, bu pek mühimdir. (Üç ay hapsine veya iki yüz lira cezayı nakdîye) diye Meclisçe karar verilmiş, kanun öyle olmuş. Halbuki teb-

ligatta (ya) gitmiş (ve) gitmemiş (üç ay hapsine ve üçyüz lira cezayı nakdîye) diye tebliğ edilmiş. Bunları tetkik ettim. Bu gibi mahakimden sâdır olan kararların da bu yanlışlıktan nesdedtiğini anladım. Demek ki, o suiistimal değil hâkim kasden, bilerek suiistimal yapmış veyahut anlamıyarak cehlen karar vermiş değil, kendi eline geçen kanun suretinde yanlışlık var, bu halde tabii hâkim mazurdur. Bâzılarında şimdiki mevzuubahsolan gibi esasen ceza verilmemek lâzımgelirken ceza verilmiş; bu da dikkatsizlik veya cehil olacak. Tahkikat neticesinde bu gibi hâkimlerin bâzılarını tahtı muhakemeye aldık. Bâzılarına da ihtarla iktifa ettik. Nazarı dikkatlerini celbettik. Ve tebliğ olunan ibaratın tashihini tebliğ ettik. Mesele buradan ileri geliyor. Yani Adliye Vekâleti vâkıf olduğu hatayı adlileri derhal tashih etmek ve ettirmek mecburiyetindedir vazifeten... Onun için doğrudan doğruya Turku kanuniyesiyle, Usulu Muhakematı cezaiyesiyle tashihi kabil olanlar o suretle tashih ettirir, kavanini mevcude ile ve usulü muhakematı hâzıra ile tashihi kabil olmıyan hatâyata gelince; onun artık tashihi kabil olmaz. Her Devlette olduğu gibi onun tariki affetmektir. Hataen mahkûm olan bir şahıs, haddizatında mâsum olan bir zat, kanunen mâsum olduğu halde bir hata dolayısıyla mahkûm oluyor. Bir cezaya duçar oluyor. Tabii bunun tariki tashihi nedir; aftır. Affı hususunin asıl kavanini Devlette, hukuku esasiyei Devlette esasen hikmeti nedir? Öteden beri her yerde, arz ettim efendim. Hata olursa affolunur. Hata olmaz diye tefsir olunursa tecziye olunur. Veyahut mağdur ise affolunur. An içtihadın vâki olmuş ise kimse dokunamaz. Çünkü bir içtihadın, diğer bir içtihadı rüçhanıyeti yoktur. Mesele budur. İbarei kanuniyede vâki olan bir ilham dolayısıyla veyahut bir yanlışlık dolayısıyla veyahut ibarenin girift yazılması suretiyle bir kaç mânaya ihtimalı olmuş ise ona hata denmez, içtihat denir.

Hâkim mağdur görülür. Anıçtihadın verilmiş hükmüdür. Ama biz ona hata diyeceğiz, o da bize sizinkiler hatadır der. Onun içindir ki, bir kaidei esasiye hukukiyedir ki, içtihat ile içtihadı nakzolunamaz, çünkü bir reyî içtihadın diğer bir reyî içtihat üzerine rüçhanı yoktur. Bu bir kaidedir. Nihayet tariki kanuniyesiyle temyize gider. Mahkemei Temyiz de tasdik ederse o vakit bir hakikatı kanuniye olur. Onun da nakzının

imkânı yoktur. Çünkü onu da nakzederseniz o nakzı da nakzetmek lâzımgelir. Teselsül eder gider, teselsülâtı müteakabile devam eder. Nihayeti gelmez. Onun içindir ki, behamehal önünü kesmek bir noktada kalmak icabeder. İşte, o noktada Mahkemei Temyizin kararı noktasıdır, son karardır. Onun kararını nakzetmek imkânı yoktur. O bir hakikati kanuniyedir, denir geçilir. Fakat bu meseleler böyle değildir. Men'i müskirat meselesinde zaten temyize gidip tashih olunmak imkânı yoktur. Ne yapılacak? Şimdi bunu bir hakikatı kanuniye diye ipka etsek mahkûm cezadide olup gidecektir. Halbuki mâsumdur. Bunun için bunun artık aftan başka tahliyesi eihetine gitmek imkânı yoktur. İşte bu hikmete mebni bu gibi affı hususi ihdas olunmuştur. Her Devlette olduğu gibi bizde de aynı tariki af mevcuttur. Onun için böyle bir mesele tahaddüs ettikçe Heyeti Celilenize göndermekten başka çare kalmıyor. Adliye Vekâletince tabî gönderiliyor. Heyeti Celilenizde lâzımgelen karar verilince artık öbür tarafı yoktur. Hatayı irtikâbeden şahıs hakkında Musa Kâzım Efendinin suali budur. Hatayı irtikâbeden hâkimler ne yapıyor? Arz ettim.

Adliye Vekâletinin onlar hakkında yaptığı muamele budur. Ankasdın midir yoksa aneelin midir. Bir suiistimal neticesi midir? Yoksa kanundaki arz ettiğim tebligat esnasında telgraf yanlışlığından mı mütevellittir? Bunun nev'ine göre Adliye Vekili vazifesini yapıyor. Hâkimleri tahtı muhakemeye de alıyor. Arz ettim. Ondan dolayı bugünlerde bu gelmiyor, eksilmiştir. Artık bugün gelen; affı hususi talebini havi olup Heyeti Celilenizece mevkii tezekküre vaz'eden bu meseleler eski meseledir. Artık bunların geldiği yoktur. Hamdolsun bundan kurtulmuşuzdur. Bunlar, iki ay evvel, üç ay evvel vâkı olmuş şeylerdir. Birkaç tane kalmıştır, zannedirim. Başka da yoktur.

REİS — Müsaade buyurum efendim, birkaç sual sormak istiyorlar... Zeki Beyefendi sual soracaktınız.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Efendim, mesele temnevür etmiştir. Beyefendinin verdikleri izahat üzerine bendeniz, sözümden sarfınazar ediyorum.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Efendim bu hatalar, ya hâkimlerin dikkatsizliğinden veya ceahlından veyahut telgrafta sehviyat olmasından.

Meselâ, «ya» yerine, «ve» yazılmış olmasından tevellüdetmiştir, buyuruyorsunuz. Kanununun telgrafta tebliğ edildiğini bilmiyorum. Her halde hâkim, bir eline kanunu aldığı zaman, bu usulen neşredildikten sonra, hüküm vermesini ve hüküm verinceye kadar da kanunu eline alması lâzımgelir. Hâdise malûmdur. Affı talebedilen eşhasın ceraimi, ceraimi âdiyeden ve bu hükümler de kanunun yanlış tetkikinden midir? «ya» edatı çıkmadığından mıdır, yoksa dikkatsizlikten mi olmuştur, kanunu ademiidraktan mi olmuştur? Şu affın teklifindeki ilel ve hikmet nedir? Bu kanunun - alehtlak - tatbikatındaki hata şu olabilir, bu olabilir, telgraf hatası olabilir, «veya» kelimesi çıkmıyabilir, sehvi mürettebolabilir. Hâdisei malûme vardır. Bu hâdisei malûmedeki hata, neden münbaistir? Sonra, «küsurat» hakkında ne buyuruluyor? Eğer buna müstetlizi ceza demezsek o halde, «meni» den maksat nedir? Şu halde herkes kendisine göre bir hata olduğunu iddia edebilir. İsteddiği gibi bu cürmü yapar, bu şeyden bu anlaşılır. Bu nakil meselesidir. Bu husustaki mütalâanız nedir? Madem ki, hatta, mucibi affoluyor. Şu halde Mahkemei Temyizden geçen hükümde de hata vukuu tahakkuk ettikten sonra dahi Adliye Vekâleti, bu hatanın affını mültezim midir?

ADLİYE VEKİLİ SEYİD B. (İzmir) — Efendim müskiratın memnuiyeti bir noktadan yukarı olanlara aittir. Bu, «miktar» meselesidir. Kanunda «bir nokka denilmiş.» Bir okkadan dûn olan «müskirat» müstetlizi ceza değildir. Bu, kanunun yapılışına göredir. Hâkim, bunun haricine çıkamaz.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Okka, dirhemden çıkar.

ADLİYE VEKİLİ SEYİD B. (Devamla) — Adliye Encümeni Mazbata Muharriri Feridun Fikri Beyefendi, pek doğru söyledi. Malûmu ih-sanınız, cezalarda kıyas cari olmaz. Gerek şer' ve gerek fıkıh ve gerek Avrupa hukukıyyunu bunda müttefiktir. Yani mevaddı cezaiyede kıyas cari olmaz. Bu, bir kaidedir. Bu, hukuku âdiye gibi değildir. Hukuku âdiyedeki kıyas, doğrudan doğruya elde mabihilhücece bir delildir. Hâkimin elindedir. Alır ve onunla hükmeder. Fakat eiheti cezaiyede; böyle değildir, kanunen ceza tehdidi altında tadadolunan fiillerdir. Bir fiil ceza tehdidi altında tadadolunurken, o fiil kanunen tâ-

yin edilmemiş, zikredilmemiş ise cürüm değildir. Hâkîm ona ceza tâyin edemez. Ederse keyfî ve indî olur. Olvaktî hâkîm hakkında ceza tâyin olunur. Bugün kanunu cezayı açarsanız (300) madde görürsünüz. Bu (300) maddenin içerisinde ancak (500) fiil vardır. İnsanların efal ve harekâtı ise milyonlara baliğ olur. Şimdi hâkimler, bu üç yüz, beş yüz fiile insanların harekâtı sairesini tatbik edebilirler mi? Hayır. Çünkü onlar, dairei mücazat haricinde kalmış ve binaenaleyh cürüm teşkil etmemiş efal demektir. O gibi fiilleri irtikâbeden zatlar için, cürüm irtikâbetin denemez, ve bu kapıyı açmak doğru olamaz, olvaktî mahkemeler indî sözlerle istediği insanlar hakkında rasgeldiği adama söylediği sözden dolayı, işlediği işten dolayı aehlîmya ve aelûmum ligarazin istediği gibi hükümler verir. Onun önüne geçmek mümkün olmaz. Artık zulüm her tarafa şayi olur. Onun için cezalar her halde ve behemahal tâyin edilmek lâzımgelir. Fıkıhta da böyledir, Avrupa usulünde de böyledir. Şark uleması Minelezel ilelebet bunda müttefiktir. Başka türlü olamaz. Ama siz diyeceksiniz ki, bu da müstelzimi mücazat olmalı. Evet maddesi yazılır, sarahaten zikrolunur. Meselâ bir okka veya yüz dirhem deriz, cürüm olur, elli dirhem deriz. Cürümdür, bir dirhem deriz cürümdür ve meşru olur. Çünkü kanun yapılmıştır. Fakat madem ki, yapılan kanunda bir okka denilmiş, madûnuna ceza veremezsiniz. Ama müteferrik suretle yüz dirhem, yüz dirhem getirir, toplanır bir okka olur. O vakit ceza verilir. (Handeler) (Yüz dirhem, yüz dirhem alır, sesleri) eldeki kanuna göre bir okkadan dîn olursa ceza veremez. Kanunu tadil edersiniz, yüz dirhem dersiniz. Hay hay hiç mâni yoktur. Çünkü doğrudan doğruya salâhiyettar olan makamı âliniz cezaları tesbit ve tâyin ederke ncürmü nev'ini de tâyin etmek salâhiyetnamesini de haiz olduğu için yüz dirhem dersiniz. Olur. İşte bunu böyle yapmalı. Buna bendeniz de taraftarım ve tavsiye ederim. Fakat Heyeti Celilenizden çıkmamış olduğu halde mahkeme kendi rey ve içtihadıyla yaparsın dersiniz suiistimale yol açmış oluruz. O vakit başka başka tefsirler vâkı olur. Türlü türlü suiistimalâta meydan vermiş olursunuz. (Gayet doğru, sesleri)

REİS — Efendim, müzakerenin kifayetine dair takrirler vardır.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarkî) — Reis Bey müzakere kâfi görülmesin, temas edilmiyen şeyler vardır.

RAGIB B. (Kütahya) — Vekil Beyefendi, buyurdunuz ki, mahkûm olmuştur. Fakat mâsumdur. Ortada hatayı adlî vardır, binaenaleyh mâsumu bu hatayı adlîden kurtarmak için bütün Garp'de dahi olduğu gibi yegâne çare affı hususidir ve bütün affı hususunin esbap ve hikmeti de budur. Halbuki burada mahkûm mâsumun büyük bir hukuk var ki zâyi oluyor. Malûmuâliniz affı hususilerde affın tesiri cezayadır, cürme değildir. Binaenaleyh mahkûm olan kimse mücrim addolunduğundan dolayı âtiyen birçok hukuk memnu addedilir. Meselâ bir sene mahkûm olanlar şu işleri yapamazlar. Keza altı ay mahkûm olanlar şu işleri yapamazlar, memuriyeti Devlette istihdam olunmazlar, âşar alamazlar gibi birtakım hukuklarından kendilerini menetmiştir. Binaenaleyh affı hususide mahkûm, mâsum olduğu halde cürüm, mahkûmun üzerinde belki kalmak suretiyle mahkûm mağdur oluyor. Binaenaleyh affı hususî yerine refî hüküm mümkün değil midir? Meclisi Âlice bu ciheti iltizam etmek mümkün değil midir? Mahkûmu mâsumu kurtarmak daha şey değil midir?

ADLİYE VEKİLİ SEYİD B. (İzmir) — O Heyeti Celileye aittir. Bugünkü verdiği kararda nasıl hareket ederse, ne suretle karar verirse o suretle olur.

RAGIB B. (Kütahya) — Affı hususunin hakikaten şöyle bir mazarratı var mıdır, yok mudur mahkûmun aleyhinde?

ADLİYE VEKİLİ SEYİD B. — Başka cürümler de vardır Fakat bunda yoktur. Ceraimi sairede buyurduğunuz mesele vardır. Meselâ katil meseleleri olur. Başka bir zat kaatil olur. Hâm pek çok vâkı olur. Zeyit kaatil iken amr kaatil görünür ve hattâ hakkındaki kazıyei mühkeme teşkil eder. Amr hakkındaki hüküm onbeş sene kürek cezası veya idam cezası amr hakkında sâdır olur. Mahkemei Temyiz de tasdik eder Şahitlerin şahadetiyle kaatil amr olmak üzere gösterilir. Bilâhara daha kuvvetli delâil ile kaatilin Zeyidolduğu anlaşılır ve Amr hakkında vâkı olan idam hüminün veya onbeş sene kürek cezasının sırf hata olduğu tahakkuk eder. Mahkemei Temyiz tasdik etmiş olduğu cihetle tahsinin inkâmı bulunamaz. Turku ka-

nuniyeye göre olvakit affi hususiye sevk olunur. İşte affi hususi de onun mâsum ve gayrifâil olduğu gösterilir. Gayrifâil olduğu gösterilmek suretiyle buyurduğumuz affi umumi makamına kaim olur, gayrifâildir diye gösterilir. Bu meselede gayrifâil değil, fâildir bu adam. Fakat fiil müstelzimi mücazat değil, kendi fâil ve fakat fiilî, cezayı müstelzim değildir. Ceza teşkil etmez.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Ef'ali cürmiyeden değil, ef'ali memnuadan değil

ADLİYE VEKİLİ SEYİD B. (Devamla) — Evet bu gibi fiil ef'ali memnuadan olmuyor. Heyeti Celileniz evet, bu cürüm değildir deyebilir salâhiyetindedir. Ona diyecek yok.

İSMAİL KEMAL B. (Çorum) — Efendim hâkim bilerek kasden hüküm verir. Bilâhara benim içtihadım böyledir, derse hükkâmın hakikaten içtihat neticesiyle verdiğini acaba nasıl anlayacağız?

ADLİYE VEKİLİ SEYİD B. — Ciheti hukukiyede mi soruyorsunuz, ciheti cezaiyede mi? Bir hâkim dediniz mutlak oldu. Ciheti hukukiyedeki hâkim mi, ciheti cezaiyedeki hâkim mi; hangisini soruyorsunuz?

İSMAİL KEMAL B. (Çorum) — Her iki cihetteki hâkimi.

ADLİYE VEKİLİ SEYİD B. — Bir kere ciheti cezaiyedeki hâkim, ef'al hakkında içtihad edemez, ef'al hakkında hâkimin içtihadı salâhiyeti yoktur. Elinde bulunan Kanunu Cezanın haricine çıkamaz. Fiilin nev'ine göre sırf kanunu umumii cezaya taallûk ediyorsa orada arar, cürüm müdür, değil midir diye. Nizamata saireye taallûk ediyorsa onlara bakar. Onların haricinde içtihad edemez, ederse ona içtihat değil, kasdı olur. Yalnız esbabı mucibesine bakılır. Tabîi hükmün esbabı mucibesinde bir dereceye kadar zihni iğlâk edecek ve hakikaten kendisini düşürecek birtakım mütalâat serd etmiş mi, etmemiş mi? Etmemiş ise o mütalâat bir dereceye kadar kendisini mağdur gösterebilecek mütalâat ise ihtar ederiz. Ona tenbih ederiz, tekdir ederiz. Yok birtakım zirva, mânasız, vâhi mütalâat varsa bittabi onda suikast var demektir. Ona göre hareket olunur. Ama ciheti hukukiyede bütün bütün başkadır. (Müzakere kâfi sesleri)

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisar Şarki) — Efendim bendeniz evvel beevvel usulü

müzakere icabına ve nizamname ahkâmına göre bu meselenin şimdi müzakeresi muvafık ve hattâ caiz olmadığını arz edeceğim.

RÜSDÜ Pş. (Erzurum) — Daha ne uğraşıyoruz?

ALİ SÜRURİ Ef. (Deyamla) — İzahatıma müsaade buyurulmasını rica ederim. Men'i Müskirat Kanununun birinci maddesi; Memaliki Osmaniyede her nevi müskirat imal, ithal ve istimal memnudur. İkinci maddesi; müskirat imal, ithal ve nakil ve fûruht edenlerden müskiratın beher kıyyesi için elli lira cezayı nakdî ahiz ve elde edilen müskirat imha olunur diyor.

Adliye Encümeninin mazbatasında esbabı affolmak üzere başlıca iki fikir zikrolunuyor. Bunlardan birincisi, mahkûmlardan derdest olunan müskiratın bir okkadan dun bulunması. İkincisi; beher 125 kuruş cezayı nakdî için bir gün hapis lâzımgelirken beher 25 kuruş için bir gün hapis cezası verilmiş olmasıdır. İkinci sebep bihakkin vârit ve cezayı nakdîlerin beş misline iblâğı hakkındaki kanunun sarahatına müstenittir. Onun için bunu tamika muhtağ görmüyorum. Fakat birinci sebebe gelince bu noktai nazardan mazbata nezaket ve ehemmiyeti mahsusayı haizdir Adliye Encümeni diyor ki mademki bir kıyyeden aşağıdır. ceza lâzımgelmez. Şu halde mahkûmu affedelim. (Adliye Vekâleti sesleri) Evet efendim. Encümen de öyle söylüyor. Halbuki kanunun ikinci maddesindeki «müskirat imal, ithal, nakil ve fûruht edenlerden» fıkrası fiil ve hareketi tarif ettikten sonra maddenin mabadi şu hükmü veriyor : «Müskiratın beher kıyyesi için 50 lira cezayı nakdî ahiz ve elde edilen müskirat imha olunur.» Yani bir fiil ve hareket için iki netice, iki hüküm veriyor. Biri cezayı nakdî alınması, diğeri müskiratın imhası, şimdi Adliye Encümeninin içtihadına nazaran mademki bir kıyyeden aşağı müskirattan dolayı cezayı nakdî alamıyacağız, o halde onu imha da edemeyeceğiz. Külvâhidolan bu hükmü, bu neticeyi ayıramaz. Bu hükmün ve bu neticenin hangi kaidei hukukiyeye müsteniden tefrik ve teziyesi kabil görürse Feridun Fikri Bey burada lütfen izah buyursunlar. Ayıramazsınız. Halbuki bu kanunu vaz'eden vâzın kanunun maksadı Türkiye dâhilinde bir dirhem bile müskirat bulunmamasıdır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Evvelki devrede bu halledilmiştir.

RASİH Ef. (Antalya) — Meclisi Âli şimdikiye kadar öyle tatbik etmiştir.

ALİ SÜRURİ Ef. (Devamla) — Adliye Encümeni bunu müzakere ederken evvel beevvel bu kanunun esnayı vaz'ı ve tedvininde evvelki Meclisi Âlide geçen müzakerat ve mütalâatı nazarı tetkikten geçirmiş midir. Nazarı tetkikten geçirmek lâzımdı. Mazbata Muharriri Beyden soruyorum, böyle bir tetkik yapmışlar mıdır, yapmamışlar mıdır?

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Ceza Kanunu...

RASİH Ef. (Antalya) — Ne ceza kanunu canım?

ALİ SÜRURİ Ef. (Devamla) — Zannederim, mazbatanın birinci sebepten dolayı ehemmiyeti mahsusasını arz edebildim. Seyyid Beyefendi beyanatta bulunurken buyurdular ki, mahakimin bu hatalarındaki esbabı tetkik ve taharri ettim, ilki neticeye vâsil oldum. Birisi kanunun telgrafla tebliğ olunmasından dolayı metni kanunda bâzı yanlışlıklar vukubulmuş ve hâkimler ellerindeki metne tevfiği muamele etmişlerdir, binaenaleyh bu kısım hâkimler mağdurdur. Fakat bir kısım da vardır ki; ehliyet ve idrakin noksanından dolayı hata etmişlerdir. Bunlar sayanı tecziyedir. Bendeniz de diyorum ki, Muhterem Adliye Vekilimizin hakikaten mahalline masruf olan tetkiki meşkûrleri hakiki bir safhaya intikal etmemiş ve hakikat tecelli etmemiştir. Çünkü ellerindeki metni kanun telgrafla tebliğ olunduğundan dolayı hata etmiş denilen hâkimlerin hükmü 1336 senesinde olsaydı bunu kabul ederdim ve kendileri de kabul edebilirlerdi. Halbuki 1336 senesi nihayetinden itibaren Meclisi Âli kavanin mecmualarını da tabettirmiş, umum vilâyata, umum mahakime, umum devaire tevziini temin eylemiştir.

ADLİYE VEKİLİ SEYYİD B. — Tarihini beyan etmedim, bugün olmuş demedim.

MUSTAFA VASFİ B. (Tokad) — Adliye Vekili İstanbul'da idi, bilmiyor.

ALİ SÜRURİ Ef. (Devamla) — Heyeti Celiyei hakem ittihaz ederim. Seyid Beyefendinin tetkikına lüzum gördüğü hükümler, kendi zamanı vekâletlerinde affi hususi talebi ile Meclise gelen hükümler hakkında olmalıdır. 1336

daki hükümleri tetkika bir mecburiyet yoktur, bir sebep de tasavvur edilemez....

NECİB B. (Mardin) — Zaten onlar icra edilmiştir.

ALİ SÜRURİ Ef. (Devamla) — Sonra bir şey daha buyurdular dediler ki, «okkadan aşağı olursa bir şey lâzımgelmez, yani cezayı nakdî lâzımgelmez. Fakat yüz dirhem götürür, bir daha götürür, bir daha götürür, dört defa da bir okkaya balığ olursa o zaman mahkûm olur.» Bendeniz iddia ediyorum ki, Vekil Beyefendi! Bu takdirde yine mahkûm olmaz. Bir adam on defa yüz dirhem götürürse iki buçuk okka götürdüğü halde yine onu mahkûm edemezsiniz. Mademki yüz dirhemde «cürüm yoktur dediniz» binaenaleyh cürüm olmayınca ne kadar tekerür ve taaddüdetse yine cürüm olmaz. Hülâsa aziz ve necip milletimizin heyeti umumiyesine ait bu kadar mühim kavanin, ruzname-deki bu kadar mesail durup dururken iki üç şahsın affi için hem de ne kadar kanuni, ne kadar doğru olduğu meşkûk olan iki üç şahsın affları için böyle kıymetli zamanlarımızı zâyî etmek asla doğru değildir. İstirham ediyorum, bu mazbata tabedilsin, usulen ruznameye alınsın. Güzelece tetkik ve tamik edelim. Hattâ müstacelen müzakeresine bile lüzum yoktur.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Allah bu Meclisi Âliyi meselenin humarından mâsun buyursun.

REİS — Müzakerenin kifayetine dair takrir vardır. (Kâfi sesleri)

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Reis Bey kifayeti müzakere aleyhinde söylüyeceğim, söz verir misiniz?

REİS — Buyurunuz.

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Arkadaşlar nazarı tasvibinize arz edilen Adliye Encümeni mazbatası; her hangi bir bidayet mahkemesinden südur etmiş ve hallü fasledilmiş bir hükmün, hakka ve kanuna ademitatbikinden nâşi tahakkuk ettirilmiş bir hatayı maddii adliye binaen affi hususi ilânına, yani Heyeti Celilenizin mutlâk ve hudutsuz olan hukuku hükümlerini istimale tallûk eden bir meselei mühimmedir. Bu noktai dakika ve âliyeden tegafül edilerek Men'i Müskirat Kanununun metnine, sebebi vaz'ına, ahkâmına, tebdil ve tağyirine, tadiline ait birçok cihetlere vehimkâr bir

noktai nazar imale edilerek gıgır değiştirilmiştir.

RASİH Ef. (Antalya) — Adliye Encümeni tağyir etmiştir.

AHMED SÜREYYA B. (Devamla) — Halbuki münferiden ve müstakillen mevzuubahsolan şey elde bulunan hükümün; mevcut ve hükümü mer'i olan kanuna ademitetabuk ve haksız, kanuna mugayir verilen hükümlerle dūçarı mağduriyet olmuş her hangi bir şahsın turku mevcudei kanuniye ile ref'i mağduriyeti mümkün değilse; memlekette yalnız ve yalnız mevcudolan Meclisi Ālinin hakkı hükümransinin istimaliyle affın, affı hususunin yapılıp, yapılmıyacağına ait iken bu noktaya hiç temas edilmemiş ve belki birçok girdaplı, dalgalı mütalâat arasında bu nokta ketm ve ihfa edilmiştir. Binaenaleyh en ziyade canlı olan nokta, mucibi münakaşa olan nokta örtada kalmıştır. Binaenaleyh müzakereyi kâfi görmeyiniz. Bu cihetleri izah edecek arkadaşlarımız vardır; bu mesele sureti vâzihada tenevvür ve tavazzuh edebilir. Müzakerenin ademikifayetine karar verilmesi icabeder.

REİS — Efendim müzakerenin kifayetine dair takrirler vardır, okunacak :

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Reye vaz'ımı teklif eylerim.

19 . 12 . 1339

Karesi

Mehmed Vehbi

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir.

Adliye Vekili Beyefendinin izahatından anlaşıldığı üzere affa mütaallık Heyeti Vekile ve Adliye Encümeni mazbataları muvafık olduğundan aynen kabulünü arz ve teklif eylerim.

19 . 12 . 1339

Denizli Mebusu

Yusuf

REİS — Evveleminde müzakerenin kifayetine reyî Ālinize vaz'edeceğim. Müzakereyi kâfi görenler lūtfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Müzakereyi kâfi görmiyenler lūtfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür. Takrirleri okuyacağız.

Riyaseti Celileye

Men'i Müskirat Kanununun ruh ve maksadı hakikisine mugayir bulunan Adliye Encümeninin mazbatasının reddini teklif ederim.

19 Kânunuevvel 1339

İsparta

Hafız İbrahim

Riyaseti Celileye

Mazbatanın tabiiyle ruznameye ithalini teklif ederim.

19 . 12 . 1339

Karahisarı Şarkı

Ali Süruri

Riyaseti Celileye

Men'i Müskirat Kanununun ikinci maddesiyle üçüncü maddesinin berveçhi âti tadilini teklif eylerim.

Madde 2. — Müskirat imal, ithal ve nakil ve furht edenlerden müskiratın beher kıyye ve küsuru için elli lira cezayı nakdî ahiz ve elde edilen müskirat imha olunur.

Madde 3. — Ālenen müskirat istimal edenler veya hafiyen istimal edip de sarhoşluğu görülenler ya haddi şer'i veya elli liradan iki yüz liraya kadar cezayı nakdî veyahut üç aydan bir seneye kadar hapis cezasıyla teğziye olunurlar. Sıfatı resmiye erbabından olanlar dahi memuriyetten tardedilir. Bu husustaki hükümler kabili temyizdir.

Bozok

Ahmed Hamdi

Riyaseti Celileye

Adliye Encümeni mazbatalarında irae olunan esbabı mucibe; affı hususunin esbabı kanuniyesini muhtevi olmayıp bilâkis hükümün nevakısı kanuniyesinden bahis olmasına binaen encümen kararlarının reddini teklif ederim.

Konya

Musa Kâzım

Riyaseti Celileye

Müskirat ceraiminin tâbii temyiz olması için kanuna bir madde ilâvesiyle Meclisi Ālinin Mahkemei Temyiz vazifesiyle meşgul edilmemesini teklif eylerim.

19 Kânunuevvel 1339

Ardahan Mebusu

Talât

Riyaseti Celileye

Bendenizin Adliye Encümeninin mazbatasından anladığım şudur. Mazbatada mevzu bahis eşhasın naklettikleri müskirat bir kıyyeden noksan imiş, bir kıyyeden noksan müskirat için ise ceza tâyin edilmemiştir. Mahkeme ise böyle gayrimuayyen bir miktarı muayyen bir kıyye addeyerek cezayı nakdî hükmetmiştir. Binaenaleyh mahkeme hata etmiştir. Bu hatayı tashih için bu eşhasın affı lâzımgelir, diyor. Geçen devrei intihabiyede Hükümet bir kıyyeden noksan miktar hakkında tâyini muamele olunmak üzere bir lâyihai kanuniye teklif etti. Selefî âlileri Meclis ise kanunun kuvvei tatbikiyesini şöyle böyle tekliflerle tenkis etmemek için mezkûr teklifin ruznamede müzakeresini kabul etmiyerek alelfevr reddetti. Nakledilen müskirat bir kıyyeden noksan dahi olsa bir kıyye addedilmesi söz götürmiyecek bir hakikat olduğunu kabul ederek münakaşaya nihayet vermiştir. Binaenaleyh bu miktar sabık Mecliste halledilmiştir. Mahkeme hata etmemiştir. Hükümün infazı ve mahkûmların cezalarını çekmeleri lâzımdır.

Yozgad

Süleyman Sırrı

REİS — Mevcut takrirlerden birisi mazbatanın kabulüne; birisi de reddine dair olduğu için...

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — Reis Beyefendi bendenizin takririm...

REİS — Zatîâlinizin takriri de usule taallûk ettiği için evvelâ onu reye vaz'edeceğim. Diğeride Ali Sürurî Efendinin usule dair olan takridir. Mazbatanın tabı ve tevziinden sonra ruznameye alınmasını teklif ediyorlar. Sonra mahiyeti itibariyle encümene gönderilmesi lâzımgelen bâzi takrirler de vardır. Müsade buyurursanız usule tallûku itibariyle evvelâ Ali Sürurî Efendinin takririni reye vaz'edeceğim. Mazbatanın tabıyla ruznameye ithalini teklif ediyorlar. Bu teklifi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın. Teklif kabul edilmemiştir.

Şimdi mazbatanın reddine dair olan takrirleri reyi âlinize vaz'edeceğim. (İsparta Mebusu Hâfız İbrahim Etendinin takriri tekrar okundu.) (Konya Mebusu Musa Kâzım Efendinin takriri tekrar okundu.)

HÜSEYİN B. (Elâziz) — Reye konur kabul edilmezse reddedilmiş demektir.

REİS — Mazbatanın reddini mutazammın olan takrirleri reyinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. (Kabul, ret sesleri)

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Ekseriyeti kâmile vardır.

REİS — Aksini reyi âlinize vaz'ediyorum. mazbatanın reddini mutazammın olan takrirleri kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın. Bu takrirler kabul edilmemiştir efendim. Şimdi mazbatayı reyi âlinize vaz'edeceğim.

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Efendim mazbatayı ayrıca reye koymaya lüzum kalmamıştır. Mazbatanın reddini kabul etmiyenler, mazbatayı kabul etmişlerdir.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Müsade buyurunuz efendim. Burada iki madde vardır. Ret ve kabul... Ret için rey vermiyen kabul için de rey vermiyebilir. Kabul için reye vaz'etmek, kabul için rey vermek demektir. Kabul için rey vermez, ret için de rey vermezse müstenkif addedilir. Kabulün ekseriyete iktiran etmesi şarttır. Böyle yaparsanız mahzurlu tarik açarsınız. Bu usul mahzurludur.

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Arkadaşlar Adliye Encümeninin nazarı tasvibinize arz edilen mazbatasının reddi için bir takrir verilmiştir. Ret takriri reye konmuş, ekalliyette kalmış. Fakat reye konuş iki suretle olmuştur. Usulümüz ve ghile «reddi kabul edenler, yani takriri kabul edenler el kaldırsın» denmiş, kalkan eller sayılmış, adedi şuraya konmuş. «Ret teklifini kabul etmiyenler» denmiş ve teklif kabul edilmemiştir, bu teklifi kabul etmemek yani Adliye Encümeni mazbatasının reddini teklif eden o takriri kabul etmemek demek, mazbatayı kabul etmek demektir. Onun için kalkan eller ekseriyette kalmıştır. Binaenaleyh Adliye Encümeninin mazbatası ekseriyetle kabul edilmiş demektir. Başka bir surette reye vaz'edilmesine usul ve teamül müsait değildir.

HALİL B. (Zonguldak) — İhtilâfı halledecek, mazbatanın reye konmasıdır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Mazbata kabul edilirse, rakı serbest olacak. Zaten vesile arıyorlar.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — Efendim zâhiri hal, Süreyya Bey arkadaşımızın dediği gibi olmasıdır. Fakat bu mesele öyle değil... Çünkü mazbata; aynı esbaba müstenit, ay-

Kâtip	Âza
Bozok	Ankara
Ahmed Hamdi	İhsan
Âza	Âza
Bayezid	Çorum
Şefik	Mehmed Münir
Âza	Âza
Mersin	Bursa
Ahmed Besim	Osman Nuri

REİS — Söz istiyen var mı efendim? (Hayır sesleri) Adliye Encümeni mazbatasını reyîâlinize vaz'ediyorum. Kabul buyuranlar lûtfen el kaldırsın... Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lûtfen el kaldırsın... Adliye Encümeni mazbatası kabul edilmiştir efendim.

8. — *Ebniye Kanununun 16 ncı maddesinin tadilüne dair (1/290) numaralı lâyhâi kanuniye ve Dahiliye Encümeni mazbatası*

REİS — Ruznameye alınmıştır. Encümen tarafından müstaceliyet teklifi vardır. Reyî âlinize arz edeceğim. İşbu kanunun müstacel ruznameye alınmasını kabul buyuranlar lûtfen el kaldırsın... Aksini reye vaz'ediyorum. Müstacel ruznameye alınmasını kabul etmeyenler lûtfen el kaldırsın... (Anlaşılmadı sesleri) Anlaşılmadı zannederim. Bir daha reyî âlinize arz edeceğim efendim.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisar Şarki) — Reis Bey müstaceliyet teklifi reye konmak için mazbatanın okunması lâzımgelir ki, Heyeti Celile bir fikir hâsıl etsin onun için anlaşılıyor.

VEHBI B. (Karesi) — Reis Bey müsaade buyurursanız bunun hakkında izahat vereyim.

REİS — Efendim Vehbi Bey mazbata hakkında izahatta bulunacak olurlarsa mazbatayı okumak makamına kaim olur. Buyurun Vehbi Bey.

VEHBI B. (Karesi) — Efendim İstanbul'da ve memleketin her yerinde ham arazi üzerine yapılacak ebniyenin kışkımları, yolları ve sairesinin tarzı inşasına ait kanunda ahkâm noksandır. Onlar ne suretle taksim edilecek, ne kadar yeri belediye alacak, kaç kuruluş kaldırım parası verecek ve kim verecek? Bunlar malûm ve muayyen değildir. Memleketin imarına doğru gidildiği şu sırada bilhassa İstanbul'da yeni yangın yerleri ve hariçte tesviye edilecek arsalarda yapılacak evler için nıkatı muhtevi iki, üç madelik bir şeydir. Bu, çoktan beri kalmıştır. İstanbul'dan Şehremaneti namına adamlar da göndermişlerdir. Bu

zevat bunu takibediyorlar. Memleketin imarı namına bu kanun lâzımdır. Uzun bir mesele değildir. Müstaceliyetle müzakeresini teklif ediyorum. (Muvafık sesleri)

REİS — Efendim bu lâyhâi kanuniyenin müstaceliyetle müzakeresini ve müstacel ruznameye alınmasını reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul buyuranlar lûtfen el kaldırsın... Aksini reyî âlinize vaz'ediyorum. Müstacel ruznameye alınmasını kabul etmeyenler lûtfen el kaldırsın... Müstaceliyetle müzakeresi için müstacel ruznameye alınmıştır.

Tezkereler

1. — *Ruznamenin 7 nci numarasını teşkil eden 1316 - 1317 tevellütlü şimendifer müstademîninin askerliği hakkındaki lâyhâi kanuniyenin Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Beyin teklifi kanunisiyle tevhidten müzakere edilmek üzere iadesine dair Müdafaai Milliye Encümeni Riyaseti tezkeresi*

REİS — Okuyacağız.

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

1316, 1317 tevellütlü olup da emsalinin silâh altına celbinden evvel Hükümeti Milliyece tanınmış şimendifer idarelerine hamal ve gayrimütehassıs amele müstesna olmak üzere intisabıyla olanların şimendifer kıtaatında üçer ay talim görmek şartıyla vazifei hâzıralarında terklerine dair olup encümenimizce müzakere ve intacedilerek Heyeti Umumiyyeye takdim kılınmış ve ruznameye de ithal edilmiş olan lâyhâi kanuniyenin ve telgraf memurlarına aid olup Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Beyin teklifi kanunisiyle tevhidten müzakere edilmek üzere encümenimize iade buyurulması encümen namına rica olunur efendim.

Müdafaai Milliye Encümeni

Reisi

Afyon Karahisar

Ali

TALÂT B. (Kângırı) — Reis Beyefendi Nam Hazım Efendinin muallimler hakkında bir takriri vardır. Bununla tevhidten müzakere olunmak üzere bu takriri de gönderiniz

REİS — Efendim gerek Hazım Efendinin muallimler hakkındaki takririnin ve gerek Süleyman Sırrı Beyin teklifinin bu mesele ile tevhidten

müzakeresi için bu kanunu ruznameden alıp Müdafaa-i Milliye Encümenine iade ediyoruz.

VEHİBİ B. (Karesi) — Çok muvafık efendim.

Takrirler

1. — *Şehit Kaymakam Nâzım Beyin validesine verilen onsekiz lira maaşın hidematı vataniye tertibine nakliyle elli liraya iblâğı temenni-yatına dair Eskişehir Mebusu Arif Beyin takriri (4/107)*

REİS — Başvekâlete havale ediyoruz.

Evrakı saire

1. — *Adana'nın kurtuluş bayramı olan 5 Kânunusani 1340 şenliklerine iştirak etmek üzere Meclisten bir heyeti mahsusanın davetini mutazammın Adana Halk Fırkası ve Belediye Riyasetinden mevрут telgraf.*

REİS — Okunacaktır efendim.

Ankara Büyük Millet Meclisi Riyaseti
Celilesine

Adana'nın kurtuluş bayramı olan 5 Kânunusani 1340 şenliklerine Meclisi Âlinin de bir heyeti mahsusa intihap ve izamı suretiyle iştiraki umum

memleket halkınca baysi memnuniyet ve şükran olunacağını arz eylerim efendim.

Adana Halk Fırkası ve
Belediye Reisi
Ali

REİS — Efendim bu telgrafı reyî âlinize arz edeceğim. Evvelâ kaç zat göndereceğiz? Aded meselesini reyî âlinize vaz'edeceğim. Bundan evvel oniki zat gitmişti. Binaenaleyh on zatın mı yoksa beş zatın mı gitmesi muvafıktır. Bu ciheti reyî âlinize vaz'edeceğim.

ZEKİ B. (Gümüşane) — On kişi efendim, on..

REİS — Efendim on zatın gitmesini kabul buyuran rüfeka lûtfen el kaldırsın... Adana'nın Kurtuluş Bayramına Meclisi Âliden on zatın iştirak etmesi kabul edilmiştir. Tabîî Divanı Riyasetten intihabedilecek âza haricolmak üzere. O halde on zatı kur'a ile intihabedeceğiz efendim. (Evvelce gidenler müstesna sesleri.)

Efendim kur'a usulüyle... Bu tâlih meselesi.

(Nuri Bey (Kütahya), Şakir Bey (Ankara), Esad Bey (Amasya), Feyzi Bey (Diyarbakir), Mehmed Fuad Bey (Kastamonu), İbrahim Bey (Van), Şükrü Bey (Çanakkale), Saffet Bey (İzmit), Hafız Emin Efendi (İçel), Dr. Fuad Bey (Kırkkilise), kur'a ile intihabedilmişlerdir.)

4. — ÂZAYI KİRAM MUAMELÂTI

1. — *Divan Kâtipleri intihabatı*

REİS — Efendim sual ve cevaplar da vardır. Evvelâ müsaade ederseniz Divanı Riyaset için münhal iki kitabet vardır. Onların intihabını yapalım. Ondandır da on dakika istirahat edelim.

Efendim münhal olan Divanı Riyaset kitabetine iki âza intihabedeceğiz. Tabîî reyî hafi ile intihabolunacaklardır. Lûtfen reylerinizi istimal buyurunuz.

(İntihap iera edildi.)

REİS — Efendim reyini henüz istimal etmemiş rüfeka varsa lûtfen istimal buyursun. İstihali âra hitam bulmuştur, efendim.

Galib Bey (Niğde), Ahmed Süreyya Bey (Karesi), Zülfi Bey (Diyarbakir) tasnifi âraya memur edilmişlerdir.

Efendim berayı istirahat celseyi on dakika tatil ediyorum.

Hitamı Celse; saat : 3,45

İKİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 4,10

REİS — Fethi Beyefendi

KÂTIPLER : Ruşen Eşref Bey (Karahisarî Sahib), Mahmud Bey (Siird)

REİS — Celseyi açıyorum. Divanı Riyasette munhal olan kitabet için yapılan intihabat neticesini arz edeceğim, efendim Reye iştirak eden âzanın adedi 148 dir. Binaenaleyh muamele tamamdır. Kemal Bey (Adana) 139, Hakkı Bey (Van) 145, rey almışlardır. Binaenaleyh bu iki âza Divanı Riyaset Kâtipliğine intihabolunmuşlardır. Hamdi Bey (Bozok) 6, Kâzım Bey (Ergani) 2, Haydar Âdil Bey (Karesi) de 2 rey almışlardır. Bir âza da müstenkif kalmıştır.

Sualler (Devam)

2. — *Ertuğrul Mebusu Halil Beyin Menhubat Komisyonu âzalarına hakkı huzur olarak verilecek ücretlere dair şifahi sualine Dahiliye Vekili Ferid ve Adliye Vekili Seyyid beylerin şifahi cevapları.*

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Reis Bey vakit geçiyor, yarına kalsın, böyle olursa ruznameden hiçbirini çıkamaz.

Riyaseti Celileye

Kurtarılan memleketlerde kanunu mahsus mucibince teşekkül eden Menhubat komisyonları âzalarına hakkı huzur olarak verilecek ücretlere ait havalelerin ita edilmemesi sebebinin Maliye Vekili Beyefendiden sorulmuştu. Bir ay evvel verdiğim bu soru takririne el'ân cevap verilmedi.

Makamı Riyasetin ehemmiyetle nazarı dikkatini celbederim, ifa ettikleri hidemata mukabil kanunen ücretlerinin ahzine kesbi istihkak eden komisyon âzasının muhakkak şikâyatı nazarı itibara alınsın. Bu kanunu tatbika memur olan Dahiliye, Adliye ve Maliye vekâletlerinin takip neticesinde bu işle alâkadar olmadıklarını anladım. Meclisce bir gün tahsis edilerek her üç vekilin bu mesele hakkında noktâi nazarlarını beyan etmelerini ve kanunen tamamii mahfuziyetiyle tatbikına ait tedabirin icra edilmesini taleb ederim efendim.

Ertuğrul
Halil

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. (Kütahya) — Efendim İzmir'in ve memaliki meşgulenin istihlâsını mütaakıp orada vukubulan menhubatın süratli ifasını teminen bir kanun tanzim ettik - 20 Teşrinisânî 1338 tarihinde - bu kanunu mahsusa müsteniden ve Menhubat komisyonları ismi verilen birtakım komisyonlar teşkil edilmiştir. Bu kanunu mahsusun altıncı maddesinde deniliyor ki: (Âzanın keyfiyeti intihabı ve komisyonların sureti teşkili, vazifelerinin sureti ifası Adliye ve Dahiliye vekâletlerince kalemeye alınacak bir talimatname ile tâyin olunur.) Yedinci maddesinde de diyor ki (İşbu komisyonları terkibeden zevata verilecek ücreti huzur miktarı talimatı mahsusasında tâyin edilmiştir.) Yani bir madde evvelinde mavzuubahsolan Dahiliye ve Adliye vekâletlerinin yapacağı talimatname ile tâyin olunur. Bu talimat kanunla beraber, Dahiliye ve Adliye vekâletlerince müsterek kanunun o maddesine istinaden yapılmıştır. Bu talimatnamenin yirmibeşinci maddesinde deniliyor ki (Komisyon âzasından her birine ifayı vazife ettikleri her gün için bir lira ücret verilir, hangi günler için istihkak kesbolunduğu Komisyon Riyaseti tarafından her ay bir raporlar bizzat tâyin ve Maliyeye tebliğ olunur.) Yirmialtıncı maddede ile (Yirmibeşinci maddede beyan olunan ücretat ile komisyonun kullanacağı kırtasiye, levazım ve saire ilâh... Masarifi Komisyon Riyasetince tanzim olunacak bir müzakere üzerine her mahal maliyesince masarifi gayrimelhuza tertibinden tesviye olunur.) deniliyor.

Şimdi, arz etmiş olduğum veçhile, kanunun altıncı maddesi demiş ki bir talimatname yapılacak, bu yapılmış, yedinci maddesi demiş ki, verilecek ücreti huzur miktarı talimatı mahsusasında tâyin olunur. Kanuna müsteniden Adliye ve Dahiliye vekâletlerince yapılan talimatın yirmibeş ve yirmialtıncı maddelerinde bunun miktarı tâyin edildiği gibi nereden verileceği de tesbit olunmuş ve maliyenin masarifi gayri-

melhuza tertibinden tesviye olunur, denilmiştir. Şimdi efendim, Refikî muhtereminin vâkı olan asıl şikâyet budur: Şimdiye kadar bu komisyonlar toplanmışlar iş görmüşler, fakat ücreti huzur namıyla bir şey almamışlardır deniliyor. Kanunda zaten bu komisyonlar dört ay için tâyin olunur deniyor. Ve hakikaten dört ay bu âzalar vazifelerini ikmal etmiş ve ücreti huzur almamışlardır. Ücreti huzur almadıklarından dolayı Mebusu Muhterem diyor ki: «Bu kanunu tatbika memur olan Dahiliye, Adliye ve Maliye vekâletlerinin bu kanunla alâkadar olmadıklarını anladım;» Efendim bu talimatın tamimini mütaakıp o zamandan beri yani ilk tarih olan 5 Şubat 1339 tarihinden beri Dahiliye Vekâletinden Maliyeye onbeş tane tezkere yazılmış isterseniz tarihlerini okuyayım. Beş tane Adliyeye yazılmış, dört tane de Heyeti Vekileye yazılmış, şimdi efendim Maliye Vekâleti buna cevap vermiş, cevabında diyor ki «Evvelden mezkûr talimatnamenin hini tanziminde mezkûr komisyonun ifayı vazife edeceği günlerin ücret yevmiyesi ile levazımı kırtasiye ve masarifi sairesinin, masarifi gayrimelhuza tertibinden itası muvafık olup olamayacağı, saniyen tertibi, mezkûrden bütçede mevcut tahsisat bulunup bulunmadığı hakkında vekâleti âcizinin mütalâası alınmak lâzımgeldiği. Salisen masarifi gayrimelhuzadan sarfiyat icrası Vekâleti âcizinin teklif ve Heyeti Vekilenin kararına mütevakıf olduğu halde bu cihetler nazarı dikkate alınmaksızın masarifi mâruzanın tertibi mezkûrden tesviyesi hususu takarrür ettirilip talimatnameye ithal ve mülhakata tamimden ırsal edilmiş olduğu, binaenaleyh belâda muharrer esbaptan dolayı talebi vâkı üs'af edilmemiş olduğu arz olunur. » yani diyor ki, masarifi gayrimelhuza tertibi böyle sarf olunuyor. Siz bana sormadınız. Bu hususta benim mütalâam lâzımdı, olur mu olmaz mı diye mütalâamı almadınız. Binaenaleyh bu verilemez. Bunun üzerine vekâletler arasında âriz amik muhabere olmuş ve arz ettiğim veçhile iki kere Heyeti Vekileye gitmiş, bir defasında tesrii tesviyesini ikinci defasında komisyonlar bu havalide tatili faaliyet ettiği cihetle ücretlerinin verilmesinin tesriini talebetmiş üçüncüsünde bunların Emvali Metruke Komisyonuna ait tahsisattan tesviyesi denilmiş fakat bunların hiçbirisi olmamış, en nihayet yine Heyeti Vekileye müracaat

mecburiyetinde kalmış, yani arz etmek isterim ki masarifi gayrimelhuzadan verilsin mi, verilmesin mi suretinde hâdis olmuş bir itilâfın neticesi olmak üzere mesele bu zamana kadar devam edegelmiş el'an dahi Heyeti Vekilede halledilmiş, halledilmesi iktiza eder yalnız bir nokta var. Kanun diyor ki talimatnameyi falan vekâletler yapacaktır. Maliyeden bahsetmiyor. Bu kanunun emrine müsteniden talimat yapılmış ve talimatta masarifi gayrimelhuza denilmiş.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Maliye Vekilinin itiraza hakkı yoktur.

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. (Devamla) — Yani bu suretle masarifi gayrimelhuzadan mı tesviyesi lâzımgelir. Yoksa Maliye Vekâletinin mütalâası veçhile başka bir tertipten mi tesviyesi lâzımgelir?. Buna bir karar vermek lâzımdır. Bugüne kadar halledilmemesi bu tarzdaki ihtilâftan neşet etmiştir. Fakat arz etmiş olduğum veçhile Dahiliye Vekâleti dört defa müracatta bulunmuş olmak itibariyle vazifesini ifa etmiştir. Teahhur bendenize aittir değildir. Bu muamele daha evvelce cereyan etmiş olduğu için arz ediyorum.

AHMED MAHİR B. (Kastamonu) — Bu cüretler ne vakit verilecek?

ADLİYE VEKİLİ SEYYİD B. (İzmir) — Efendim Adliye Vekâletine bu meselenin taallûku, Menhubat komisyonlarından sâdır olan mukarrerat hakkında icabında müddeimumilerin hukuku umumiyeye namına mecalisi idareye itiraz edeceklerdir. Adliye Vekâletine taallûku bu noktadan ibarettir. Ama komisyon âzalarına hakkı huzur vermek, maaş vermek ve saire gibi mesail Adliye Vekâletine taallûk etmez. Bizim müddeimumiler bu Menhubat Komisyonundan sâdır olan mukarreratı yolsuz gördükleri takdirde, onların mercii üstinafi olarak telâkki edilen meclisi idarelere bunun ciheti hukukiyesini arz ederler. Vazifeleri budur. Öbür cihete karışmayız. (Maliye Vekâletine aittir sesleri)

REİS — (Ertuğrul Mebusu Halil Beye hitaben) Efendim zatıalinizin ayrıca mütalâası varsa dinliyelim. Maliye Vekili Bey burada yoktur. Geç kalırlarsa sualî gelecek içtimaya talik deriz.

HALİL B. (Ertuğrul) — Kanun, vekiller arasındaki nıkatı nazar ihtilâfından dolayı tat-

bik edilemiyor. Tabii meclis bunu tecviz etmez.

REİS — O halde suali gelecek içtimaa talik edelim. Gelecek içtimada Maliye Vekilinin cevabını dinleriz.

HAMDİ B. (Bozok) — Reis Beyefendi bu gibi suallerin bir sabah celsesinde müzakere edilmesi ve öğleden sonra Heyeti Umumiye'yi işgal etmemesi için bir takrir verilmişti. O takrir geçen celsede celsei âtiyede okunmak üzere tehir olunmuştu. Şimdi o takrir okunur ve bir karar verilirse böyle vakit geçmez efendim.

REİS — Efendim umumiyetle suallerin müzakeresi hakkında bir takrir vardır. Eğer ar-

zu ederseniz şimdi müzakere edelim. Yani evrakı varide sırasına alır, müzakere ederiz.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Usul hakkında bir şey arz edeceğim. Malûmuâliniz Nizamnamei Dahili «ruznameye geçmezden evvel Meclis yarım saatini suale hasreder» deniyor. Biz ise henüz ruznameye geçmedik. Evrakı varidedeyiz. Bu teklif sualin mevkiinde iradedilmiştir. Nizamnamede «ruznameye geçilmezden evvel sualler ve cevaplar vardır» diye bir kayıt vardır. Yalnız bu soru müddeti yarım saati tecavüz etmeyecektir. Bu kayıt altında her vakit suallere cevap verilebilir. Mafih eğer bir gün tahsisi tensip buyurulursa ve yahut sabah celsesinin tahsisi kabul buyurulursa daha iyi olur. (Hayır sesleri)

5. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD

1. — *Zafer ve sulh şerefine erbabi şekavetle fiili şeni mahkûmları müstesna olmak üzere ve sülüsani müddeti cezaiyelerini ikmal eden mahkûm'nin bakıyei müddeti cezaiyelerinin affına ve müebbet kürek ve kalebentlik ve nefye mahkûm olanların cezalarının da onbeş seneye tahviline dair kanun lâyihası (1/229), Bozok Mebusu Hamdi Beyin, Affı umumî ve Müecceliyeti Askeriye Vergisi hakkında kanun teklifi (2/58), İstanbul Mebusu Abdürrahman Şeref Beyin; affa ait lâyihaların bir araya toplanarak affı umumîye tahviline dair takriri (4/110), Urfa Mebusu Şeyh Safvet Efendi ile rüfekasının, affı umumîye mütaallik lâyihaların müstacelen müzakeresi hakkında takriri (4/113) ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Bugün Affı Umumi Kanununun bakıyei müzakeresi vardır.

SÜKRÜ B. (Bolu) — Usul hakkında söz istiyorum. Burada müzakere edilecek mevad ile encümenden gelecek mevad ahkâm itibariyle yekdiğerine murtabıttır. Diğer madde encümenden gelmedikçe müzakereye mahal yoktur.

REİS — Efendim üçüncü madde iken bilâhara vâkı olan teklif üzerine ikinci madde olarak müzakeresi kararlaştırılmış olan maddenin bilmem diğerleriyle irtibatı var mıdır ve doğrudan doğruya müzakere edilebilir mi? Encümenin bu hususa dair mülâtası var mıdır?

ZEKİ B. (Gümüşane) — Vele olsun bile efendim, netice müzakeratımızda yine encümene gitmek ihtimali mevcud olduğundan müzakere edelim, nihayet yine encümene giderse gitsin. Encümenin bu husustaki noktâi nazarı anhyalım.

FERİDUN FIKRÎ B. (Dersim) — Maddeleeri encümende tetkik edelim. Yekdiğerleriyle mütenasip ve mütenazır olsun. Encümene gelsin, tetkik edelim.

REİS — Efendim Affı Umumi Kanununun tehiri müzakeresi teklif olunuyor. Esasen birinci maddesi encümene gitmiştir. İkinci madde olarak üçüncü maddeyi müzakere edebiliriz fakat...

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisar Şarki) — Reis Bey müsaade buyurunuz; efendim! Encümene yalnız birinci madde gitmiştir ve istisnası nazarı dikkate alınan mevadda ait takrirler de gitmiştir. İkinci madde makamına kaim olacak 3 ncü madde Heyeti Celilenizdedir. Diğer maddelerin müzakeresini talik buyurmak encümene henüz müzakeresine başlanılmayan maddelerin ve hattâ -icabederse- tadili salâhiyetini vermek demektir. Eğer bu tadil salâhiyetini vermiyseksek -ki, vermemek lâzımdır- şimdi müzakere ederiz. Ve nazarı dikkate alınacak takrirlerle beraber o maddeleri de o hale ifrağ için encümene göndeririz. Alelîtlak tehiri caiz değildir. Ya öyle, ya böyle...

MAHİR Ef. (Kastamonu) — Encümeni adlı bu müzakere cereyan etti. Mademki bu Af Kanununun diğer maddeleri burada okunacak. O okunacak maddelere karşı da birçok takrirler verilecek. İtirazlar olunacaktır ki, ondan bir kısmı da encümende bu tadil edilsin veyahut icra edilsin denecek. Böyle iki iş olmaksansa okunmayan diğer maddeleri burada okuyalım. Bu bapta cereyan edecek müzakere neticesinde encüme giderse orada müzakere ederiz.

REİS — Efendim şimdi 3 ncü madde iken 2 nci madde olarak tesbit edilmiş olan madde vardır. Birinci maddesi encümendedir. Henüz gelmemiştir. Bu kanunun ikinci maddesini ve mütaakıp maddelerini müzakere edelim mi, etmiyelim mi? Bunu reyî âlinize vaz'edeceğim. Affı Umumi Kanununun bakiye müzakereatını arzu edenler lütfen ellerini kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Tehiri müzakeresine taraftar olanlar lütfen el kaldırsın. Tehiri müzakeresi kabul edilmiştir, efendim.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Reis Bey anlaşılmadı.

REİS — Zatiâliniz anlamadınız. Fakat Heyeti Celile anlamıştır efendim.

2. — *Memurinden mebus olanların tekaüt ve mazaliyet aidatı hakkında kabul edilen takrirden muharrer memurun kelimesinin, Büyük Millet Meclisi âzası meyanında bulunan erkân, ümera ve zâbitana şâmil olup olmadığının tefsirine dair (3/10) ve Asker olan mebusların vaziyeti hukukiyelerinin tesbiti hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkereleri ve Kanunu Esasi Encümeni mazbatası (3/43) (1)*

REİS — Efendim ruznamenin ikinci maddesini teşkil eden Türkiye Büyük Millet Meclisine âza intihabedilen ve edilecek olan bilûmum mensubini askeriyenin tabi olacakları şerait hakkında Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatasını ve teklifi kanunisiyle Kanunu Esasi Encümeni mazbatasının müzakeresine başlıyoruz :

Mazbatalar ve maddeler

Madde 1. — Berrî ve bahrî ve jandarma sunufu muhtelif erkân, ümera ve zâbitan ve bilû-

(1) *Evveliyatı üçüncü ciltte ikinci içtima za-
bit ceridesindedir.*

mum mensubini askeriyeden hakkı istifayı haiz olmıyanlarla istifa ve tekaüt hakkını haiz olup intihabatı umumiyenin ilânından itibaren niha-yet on gün zarfında usulen istifa ve tekaütlüklerini talebetmeyenler Türkiye Büyük Millet Meclisi âzalığma intihabolunamazlar. Aksi takdirde bu intihap keenlemyekûn addolunur.

Madde 2. — Birinci ve İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisinde âza bulunmuş olan ve bulunan bilûmum erkân, ümera, zâbitan ve mensubini askeriyenin hukuku müktesebe askeriyeleri ve kıdemleri mebusluk müddetinde dahi mahfuz olup devrei intihabiyenin hitamında veyahut devrei intihabiye esnasında mebusluktan istifaları halinde mebus olmazdan evvelki sicillerine göre muamele görürler.

Madde 3. — Nısbabı Müzakere Kanununun dördüncü maddesi şumulü dâhilindeki asker mebuslar vazife başında bulundukça tamamen kavanin ve nizamatı askeriyeye ahkâmına tabi bulunurlar. Ve Meclis müzakereatına iştirak edemezler.

Madde 4. — İşbu kanuna mugayir olan ahkâm mülğadır.

Madde 5. — İşbu kanunun icrasına Müdafaa-i Milliye ve Dahiliye vekilleri memurdur.

Riyaseti Celileye

Türkiye Büyük Millet Meclisine intihabedilen ve edilecek olan bilûmum mensubini askeriyenin tabi olacakları şerait hakkındaki mevaddı kanuniye Heyeti Celilenin 8 Teşrinisani 1339 tarihli kararıyla berayı müzakere encümenimize havale olunmakla Başvekil İsmet ve Erkânı Harbiye-i Umumiye Reisi Fevzi ve Müdafaa-i Milliye Vekili Kâzım paşalar hazaratının huzuriyle ariz ve amik müzakere kılındı. Birinci madde silki celili askeriyeyi siyasetten münazzeh bulundurmak gayesini istihdaf ettiğinden ekseriyetle pek muvafık bulunmuştur.

Lâyihanın ikinci maddesinde birinci ve ikinci Meclislere intihabedilen asker mebusanın hukuku müktesebe askeriyelerini ve kıdemlerini mahfuz bulundurmak için birtakım kuyuda tesadüf edilmiştir ki, bunların da muvafıkı maddet olacağına encümenimiz yakın hâsıl etmiştir. Encümenimizce uzun uzadıya münakaşayı mucibolan asker mebusların vazife başında bulun-

dukça tamamen kavanin ve nizamata askeriyeve tabi olacakları ve Meclis müzakereatına iştirak edemeyecekleri hakkındaki üçüncü madde yalnız bu devreye mahsus olacağından balâda esamisi geçen Heyeti Vekile âzayı kiramanın mütalâatı badelistima ekseriyetle tasvip, dördüncü ve beşinci maddeler dahi aynen kabul olunarak Heyeti Umumiyeve arzına karar verildi.

Kanunu Esası

Encümeni Reisi

Menteşe

Yunus Nadi

Mazbata Muharriri

Gelibolu

Celâl Nuri

Kâtip

Kanunun birinci maddesiyle üçüncü maddesine muarız ve bunun için de Nısabı Müzakere Kanununun dördüncü maddesinin fıkrai saniesinin tayyı taraftarıyım.

Dersim

Feridun Fikri

Âza

Karesi

Ahmed Süreyya

Âza

Siird

Mahmud

Âza

Bursa

Kanunun bâzı ahkâmına muhalifim

Refet

Âza

Konya

Kanunun üçüncü maddesi son fıkrasıyla milletin en kudsi bir hakkı iptal edildiğinden fıkrai mezkûrenin tayyı şartıyla diğer maddelere taraftarım.

Refik

ZEKİ B. (Gümüşane) — Muhterem arkadaşlarım. Kanunun mevaddı müteferriasına girmenden evvel Nısabı Müzakere Kanununun dördüncü maddesini bir defa nazarı dikkatten geçirmek icabeder. Meclisi Âlinizin en büyük salâhiyeti, en büyük kudreti kanunu hâkim kılmak cihetine mâtuftur. Beşeriyetin teşne olduğu yegâne kuvvet kanundur. O kanunu bizler hâkim kıldıkça kanunun hâmi olan Heyeti Aliyeniz memlekete refah ve saadet temin etmiş olur. Biz velev zerre miktarı olsun kanundan inhiraf ede-

cek olursak efendilerimiz olan köylü o mecmuai kavanini bizim kapımıza çiviler.

İlk defa kendimize ufacık bir iğneyi batıralım. Sonra çuvaldızı başkasına batıralım. Bunun için Nısabı Müzakere Kanununun dördüncü maddesinde sarahat ve vuzuh olmakla beraber Büyük Millet Meclisi âzalığiyle memuriyet bir içtima edemez. Ancak Heyeti Vekile âzalıği ve Büyük Millet Meclisinin inzımanı reyile Kolordu ve Ordu kumandanlıkları bir zat uhdesinde tecemmü eder, deniliyor. Rica ederim beyler, Meclisin küşadından bugüne kadar Kolordu ve Ordu kumandanı olan paşalar Hazaratı veya onun merbut bulunduğu Müdafaai Milliye Vekâletince Meclisi Âlinizden bu suretle alınmış bir mezuniyet mevcut mudur. Bendeniz bilmiyorum. Belki alınmıştır da ben bilmiyorum. Ben belki burada yoktum. Nısabı Müzakere Kanununun üçüncü maddesinin bütün sarahatiyle beraber Büyük Millet Meclisi âzasından da senede iki ay bilâmazeret ve bilâfâsıla Meclise devam etmeyenler Heyeti Umumiye kararıyla müstafi addolunur. Yalnız Heyeti Umumiyeniz, Heyeti Celileniz bu kararı vermemiştir. Bununla beraber karar emrivaki haline girmiştir.

Efendiler bir defa şu ciheti düşünelim. Müntahipler bu paşalar hazaratını ne suretle intihabetmişlerdir? Evet bunların şahısları muhteremdir? Memlekete, millete pek büyük iyilikler, pek büyük hizmetler yapmışlardır. Fakat bunların büyüklüğü hiçbir vakit milletin heyeti umumiyesinden büyük olamaz. Bunlar vazifei teşriyesini Millet Meclisinde, gelsinler, otursunlar; diğer arkadaşları gibi görsünler. Acaba biz başka türlü mü telâkki ediyoruz, acaba mebusluk paşalara bir paye midir? Eskiden kaldırdığımız Mirmiran, Rumeli, veyahut bilmem birtakım rütbeler ki (Sadode sesleri) sadet dâhilindedir; Beyefendi. Diğer rütbeler gibi bu rütbeleri bunlara tevcih mi edeceğiz? Ufak ufak böyle kademe kademe yürüdükçe ismimiz demokrat olduğu halde paşalar saltanatı kuruyoruz.

RÜŞDÜ Ps. (Erzurum) — Ne saltanatı? Saltanat yoktur.

ZEKİ B. (Devamla) — Benim size karşı Paşa Hazretleri çok hürmetim vardır. İstirham ederim sözlerim şahsınıza karşı değildir.

Zatı devletleriniz burada vazifenizi görüyor-
unnuz. Ben bu Mecliste gelip vazifesini gör-
miyen arkadaşlarıma söylüyorum.

RÜŞDÜ Pş. (Erzurum) — Halk saltanatı-
dır, paşalar saltanatı yoktur.

ZEKİ B. (Devamla) — Burada görülme-
yen arkadaşlarıma hitabediyorum.

Efendiler askerlikte bir disiplin ve aynı za-
manda bir gaye vardır. Bir zaman oluyor ki di-
yoruz; askerlik bir istibdattır. Evet efendiler as-
kerlik istibdattır. Zira askerlik istibdadalmazsa
bir bölük kumandanının bir emriyle
beraber yüz süngü birden harekete geçmez,
yüz tüfek birden patlamaz. Lâkin biz onların
disiplinine karşı itaatkâr ve hüremtkârız. Zira
onlar da bizim kardeşlerimiz ve bu vatanın ni-
gâhbanı hakikisidirler. Fakat bir koltukta iki
karpuz tutulduktan sonra, disiplin diyoruz,
askerlik siyasetle karıştırmayacak diyoruz. Ben
nazarı hayretle görüyorum. Erkânı Harbiyei
Umumiye Reisimiz Kabinemiz içinde bulun-
yor. Evet bir Müdafaa-i Milliye Vekilimiz
vardır. Her yerde olduğu gibi bulunabilir.
Fakat Erkânı Harbiyei Umumiye Reisimiz hiç-
bir vakit Kabinemiz içinde bulunamaz. Çün-
kü esas ve hâlis asker Erkânı Harbiyei Umu-
miye Reisedir.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Bu sözün yeri
burası değildir. Teşkilâtı Esasiyeye taallük
eder.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Sonra beri ta-
raftan görüyorum ki, Erzincan'a hareket ede-
cek olan Sekizinci Kolorduyu bir sertabip
himayesine almış götürüyor. Evet ben buna
hayret ediyorum. Ben askerlik yaptım. Zâ-
bitlik de yaptım. Gönüllü olarak. Fakat hiç-
bir zaman sertabibin bir kolorduyu alıp gö-
türdüğünü, bir kolorduya kumanda ettiğini
görmedim. Efendiler bunun için bir sizin
hükümünüz vardır. Bir de efkârı unumiyenin
hükümü vardır. Efkenizi viedanımıza koyunuz ve
reyinizi veriniz.

RÜŞDÜ Pş. (Erzurum) — Ne yapalım.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Mebuslukla ku-
mandanlık bir arada içtima edemez.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efen-
dim bendeniz Zeki Bey biraderimizin mü-
talâasından şunu anladım. Nisabı Müzakere
Kanununun dördüncü maddesi mucibince me-
muriyetle mebusluk içtima edemez. Ancak

Meclisi Âlinin müsaadesiyle sefirlik, ordu,
kolordu kumandanlıklarının Meclis Âzalığı
ile cem'i caizdir. Bu madde âle içtima caiz
olan memuriyet birinci devreye aittir. O devre
geçmiştir. Bu devrede mebus olan asker
arkadaşlarımızın sıfatı askeriyeleri kalmamış-
tır, kalmaması lâzımgeliyor demek istiyorlar.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Hayır efendim
hayır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Devamla) — Hal-
buki efendiler, Meclisi Âli geçen devrenin
nihayetlerinde 30 Nisan 1339 tarihli İnti-
habı Mebusan Kanununu tadil etmiştir. O
kanunun üçüncü maddesinde - maddeyi tekmlil
okumuyorum - intihabolunamayacakları gibi
ordu, kolordu, fırka kumandanlıklarıyla bi-
lûmum ahzi asker kalem ve şube reisleri,
jandarma, alay, tabur ve bölük kumandanları
dahi mevkii memuriyetlerinin dâhil bulun-
duğu dairei intihabiyeden mebus olamazlar.
Bu kanunla şu isimleri tadadedilen zevat me-
bus intihabedilirmiş. Ancak kendi daire-
leri dâhilinde intihabedilmezlermiş. Bununla
beraber şu okuduğum kanunun birinci mad-
desi mucibince askerlere verilen salâhiyeti bu
lâyihanın birinci maddesi bütün bütün ref'edi-
yor. Bunun birinci maddesi, Birinci, İkinci
Büyük Millet Meclisine intihabedilmiş olan
asker arkadaşlarımızın hizmetleri sebk etmiş-
tir, hukuku müktesebeleri mahfuzdur, ancak
bundan sonra katıyen mebus olmayacaktır,
ikinci maddesi ise halen mebus olan asker
arkadaşlarımız vazife başında bulundukça Mec-
lise gelemezler, şayet gelirlerse askerlikten sure-
ti katiyede alâkalarını kesmelidirler diyor. Ben-
deniz bu itibarla bilâmüzakere maddelere geçil-
mesini teklif ederim. (Kabul sesleri).

ZEKİ B. (Gümüşane) — Müsaade ediniz bir
lâkırdı söyleyeceğim.

MÜDAFAAİ MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM
Pş. — Efendim Zeki Beyin bâzı beyanatına ce-
vap vereceğim

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Cevaptan müs-
tağmidir esas itibariyle paşam.

MÜDAFAAİ MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM
Pş. (Karesi) — Efendim Zeki Beyin bâzı müta-
lâatına cevap vereceğim. Zeki Bey diyor ki; ni-
çin hâlâ kıta başında bulunan bu ordu; kolordu
kumandanlarına mezuniyet talebedilmedi? Bun-

lar şimdiye kadar kıta başlarında buldukları için kanunen müstafi addedilmeleri lâzımgelir. Efendim böyle değildir. Meclisi âliniz bu ordu ve kolordu kumandanlarının mazbatai intihabiyelerini kabul ve tasdik ederken bunların kıta başında bulduklarını biliyordu ve bunların gelip Meclise iştirak etmelerini talebetmedi. Vazife başında bulunuyorlardı. Bu suretle Meclisi Âli bunların kıtaları başında bulunmalarına müsaade etmiş addolunmaktadır. Fakat ayrıca ismen söylemek icabediyorsa onu da yaparız.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Zaten kanun vardı. Derdestti.

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Lûtfen Paşa Hazretleri, bunun müzakeresinden evvel yapmak lâzımgelirdi.

MÜDAFAAİ MİLİYE VEKİLİ KÂZİM PŞ. (Devamla) — Sonra buyurdular ki, millet bu zevatı mebus intihabederken gelip Mecliste vazifelerini ifa etmek mecburiyetinde olduklarını nazarı itibara almıştı.

Efendim elde mevcut kanunlara göre bu intihap nazarı dikkate alınır. Millet bu zevatı mebus intihabederken bunlardan ordu, kolordu kumandanı olanların icabında kıta başında vazife ifa edebileceklerini biliyordu. Yoksa daima Meclis müzakereatına iştirak edeceklerini ve teşriî vazife başında kalabileceklerini düşünerek intihabetmiş değillerdir. Çünkü elde mevcut kanun bunu âmiridir. Yani millet bu zevatı intihabederken yalnız hizmetleri teşriî olsun diye değil, Nisabı Müzakere Kanununa göre icabında ordu ve kolordu kumandanlığı yapacak ve Mecliste bulunacak diye intihabetmiştir. (Doğru, sesleri) Sonra buyurdular ki, bir kolordu bir sertabibin emrinde hareket etmiş.. Bu, bir gazetenin yanlış olarak neşretmiş olduğu şeydir. Kolordu gitmiş denince kolordunun fırkaları vardır, kolordunun birçok tertibatı vardır. Kolordu gitmiş denince düşününüz ki iki, üç fırka ve daha birçok fırkaları olabilir, birkaç kumandanı olabilir, binaenaleyh bir kolordu, bir sertabibin emriyle gitmiş değildir. Gazetenin yazdığı yanlıştır. İstanbul'da bulunan ve Sekizinci Kolordu Karargâhına tâyin edilen zâbitan efendiler topluca gitsinler diye orada toplanmışlar ve vapura binmişler, gitmişlerdir. Bu kolordunun Erkânı Harbiye Reisi yerindedir ve kumandanları yoldadır ve kıtaatı kısmen kendi kumandanlarının

tahtı emrindedir. Ve kıta kumandanlarının emrinde olarak gidiyorlar. Bu karargâha mensubolan zâbitanın topluca oradan oraya gitmesi içindir. İstanbul'da uzunuzadıya bulunmuştur, bunlara gazete sormuştur: Nereye gidiyorsunuz? 8 nei Kolorduya tâyin edildik. Sertabip Kolordu kumandanı namına şöylece gidiyoruz demiştir. Bunda yanlışlık, suitefahüm vardır. Binaenaleyh Zeki Beyin beyanatına arz edeceğim cevap bundan ibarettir. Binaenaleyh bu kanunun kabulünü rica ederim. Kolordu kumandanı olanlardan ismen mezuniyet alınması lâzımgelenleri de arzu ederseniz kanunun müzakeresinin nihayetinde arz ederim. Meclis bunlara yine alelesami izin verir.

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Büyük Millet Meclisine intihabedilen ve edilecek olan bilûmum mensubini askeriye'nin tâbi olacakları şerait hakkındaki kanunun heyeti umumiyesi hakkında cereyan eden şu müzakerelerde henüz heyeti umumiye meyanına dâhil olan 3 neü maddesinin mâtufunaleyhi bulunan Nisabı Müzakere Kanununun son fıkrasını haizi ehemmiyet görüyorum. Arkadaşımız Gümüşane Mebusu Zeki Beyefendi de aynı maddeyi söylemişlerdir. O maddenin son fıkrası diyor ki: Büyük Millet Meclisinin inzımanı reyile sefirlik, ordu, kolordu kumandanlığı memuriyetleri Meclis âzalığı ile cemedilebilir ve bundan evvelki birinci fıkrası ise, diğer hiçbir memuriyet, hattâ Meclisin inzımanı reyile dahi olsa, mebuslukla cemedilemez diyor. Filhakika mevzu müzakere olan kanun lâyihası müstakil bir kanundur. Fakat içinde bulunan ve çok haizi ehemmiyet olan bir madde Nisabı Müzakere Kanununun şimdi okuduğum fıkratiyle sahihan ve şediden alâkadardır. Bu kanun müzakere edilirken mebus ve kolordu kumandanı bir zat veyahut beş zat nazarı itibara alınmalıdır. Ve bittabi bunların mebusluğu ve bugünkü ordu ve kolordu kumandanlığı mevzuubahsolacaktır. Bunların hem mebus, hem ordu ve kolordu kumandanı diye telâkki edilebilmeleri için şu müzakereden evvel kolordu kumandanlığı; ordu kumandanlığı hattâ sefir varsa sefirlik edilebilmeleri için Meclisi Âlinin inzımanı reyinin masruf olup olmadığı meselesi aranacaktır. Meselâ Londra Sefirliğine tâyin edilen Yusuf Kemal Bey biraderimiz bugün hem sefirdirler, hem mebusturlar. Çünkü Heyeti

Celileniz kendisinin Sefirliğe tâyini hakkında reyini zannetmiştir. Muamele tamamdır, kanunidir. Fakat falan kolordu kumandanı Zeyid Efendi bugün bu vaziyette midir, değil midir? Bu elbette bizzarure mevzuubahsolacaktır. Efendiler vâzın kanun olan Meclis, kendisine vücut verilmek istenilen kanunların ahkâmını tedvin ederken zerre kadar bunlardan teafül etmemek mecburiyetindedir. Millete ve cihâmı beşeriyete karşı Mecalisi teşriîyenin ilk boreu budur.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Bravo.

AHMED SÜREYYA B. (Devamla) — Binaenaleyh kanunun lehinde ve aleyhinde bir fikir arz etmeden evvel şu muamelenin şimdi bu müzakereden evvel yapılması zarureti hukuksı ve madelet icabatı bulunduğu kanaatindeyim. Zira efendiler, dairei intihabiyeme mensubiyetle müşerref olduğumuz Müdafaa-i Milliye Vekilimiz Kâzım Paşa Hazretleri dahi itiraf etmişlerdir ki Meclisin; fiilen, maddeten bugünkü ordu, kolordu kumandanlarından olan zevat hakkında reyî lâhik olmuş değildir. Bunları Meclisimize arz etmiş değillerdir. Niçin tekâsül ediyorlar? Yapsınlar. Mebus olan ordu ve kolordu kumandanları muhterem arkadaşlarımız bu memleketin kıymetli evlâtlarıdır. Onlar hakkında bir hukuk ve imtiyaz teşkil eden şu kanunun aleyhinde bir şey düşündüğümü zannetmeyiniz. Fakat mevcut kanun hükmü zerre zerre tahlil edilmedikçe alelfevr yapıldıkça bu kanunu münakaşaya kıyam etmek Meclisimizin nizamnamesinin dördüncü maddesine muhaliftir. Bu Nisabı müzakere Kanununun dördüncü maddesinin tathbiki ahkâmı ile mükellef olan bizim vekillerimizin bu hususta yapmakta olduğu telkâsüllere iştirakten, Meclisi tenzih ederim ve Müdafaa-i Milliye Vekili Paşa Hazretlerinden rica ederim, şimdi müzakereye girişilsin bu vâkı olmadıkça bu lâyihanın tehiri müzakeresini talebederim.

MÜDAFAA-I MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM PŞ. (Karesi) — Efendim Süreyya Beyefendinin dedikleri gibi Meclis; ordu ve kolordu kumandanlarını tâyin ederse mesuliyetini kiime tevdi edecektir.

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Tâyin edecek değildir. Paşa Hazretleri.

MÜDAFAA-I MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM PŞ. (Karesi) — Bunun çok misali geçmiştir.

Bu zevat birer vazife vataniye deruhde edecekleri cihetle tabi olduğu vekil onun mezuniyetini Meclisi Âliden istihsal eder ve onun oraya tâyini mesuliyetini ve onun nikû bedinden mütevellit mesuliyetini, onu idare eden vekâlet yüklenir. Binaenaleyh bunlar için tâyin talebedilecek değildir. Mezuniyet talebedilecektir. Halbuki şimdiye kadar Meclisi Âli bunları celbetmemek dolayısıyla zımmi muvafakat vermiş gibi oluyor.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Zımmi olamaz efendim.

MÜDAFAA-I MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM PŞ. (Devamla) — Alelesami falan filân zevat vazife askeriyelerini ifa edeceklerdir demek icabediyorsa müzakere nihayetinde isimleri ihzar edilmiş olan listeyi Heyeti Aliyenize arz ederim. Meselenin esası budur. Ve bir şekilden ibarettir. (Tamam tamam sesleri).

Dr. MAZHAR B. (Aydın) — Efendim kanun mebusluğa intihabedilmiş bulunan asker arkadaşlarımızın askerlikle mebuslukları cemedilip edilmeyeceklerine dairdir. Binaenaleyh daha evvel asker olup da ordu ve kolordu kumandanlıklarını ifa ederken mebus olmuş bulunan arkadaşlarımızın elhaletühazihi askerlik veya mebusluklarının devam edip etmeyeceği mevzuubahis ve münakaşa değildir. Bu; meselei mütehiredir. Ya Divanı Riyasete taallûk eden bir iştir ki Divanı Riyasetin; bu zevatın mebusluklara intihabedildikleri halde Meclisçe haklarında bir muamele sevk etmemiş olduğundan dolayı araması lâzımgelir veyahut Müdafaa-i Milliye Vekâletinin bunların memuriyetlerinin müsaadesi alınmak üzere keyfiyeti arz etmesi lâzımdır. Kanunun ruhuna taallûk eden bir keyfiyet değildir. Kanunun tehiri müzakeresini talebedecek bir sebep teşkil edemez. Kanunun müzakeresine devam olunur. Bu hususa mütedair bir sual sorulabilir, yahut tahkik edebilirler.

REİS — Müzakerenin kifayetine dair takrirler vardır. Okuyacağız :

Riyaseti Celileye

19 . 12 . 1339

Müzakere kâfidir, maddelere geçilmesini teklif ederim.

Bozok

Ahmed Hamdi

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir, reye konulmasını teklif eylerim.

Erzurum
Rüşdü

Riyaseti Celileye

19 . 12 . 1339

Müzakere kâfidir, Encümen mazbatasını aynen reye vaz'ını teklif eylerim.

Tokad
Mustafa

Riyaseti Celileye

19 . 12 . 1339

Lâyiha kanunîyenin heyeti umumiyei hakkında cereyan eden müzakerenin kâfi addiyle maddelere geçilmesini teklif ederiz.

Niğde İzzit
Galib İbrahim

Riyaseti Celileye

19 . 12 . 1339

Mesele tenevvür etmiştir. Müzakere kâfidir. Maddelerin reye vaz'ını teklif eylerim.

Van
İbrahim

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir, maddelere geçilmesini teklif ederim.

Ordu
Faik

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Kifayeti müzakere aleyhinde söyleyeceğim.

REİS — Süreyya Bey kifayet aleyhinde söyleyecektiniz. Buyurunuz.

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Efendim kifayet aleyhinde söyleyeceğim, fakat girizgâhım biraz şey oldu. Mebus ismiyle intihabedildikleri halde elan ordu, kolordu kumandanı bulunan arkadaşlarımızı Meclis tâyin edecek değildir. Kendilerinin memur olarak kalabilmeleri, emir ve kumanda edebilmeleri için Nisabı Müzakere Kanunu sarıhtır. Mebusluğun kolordu kumandanlığı, ordu kumandanlığı, sefirlik gibi memuriyetlerle içtım ancak Büyük Millet Meclisinin muvafakatiyle olabilir. Bu olmadıkça memuriyetleri muteber değildir efendiler. Binaenaleyh bu mesele dakıktır. Bu mesele halledilmeden bu kanunun müzakeresine giresek doğru olmaz. Ordu veyahut bir ko-

lordu kumandanını yahut sefirleri ve Devlet memurları Meclisin inzımanı muvafakati lâhik olmadan tâyin edilemezler. Mezuniyet değil, Paşa Hazretleri yanlış anlaşılardır. Bu olmadığı takdirde vazifeleri kecnlemeyekündür, gayrimuteberdir. Bu oluncaya kadar vazifeleri başında buldukları müddetçe yaptıkları işlerden şahsan mesuldürler. Gayriresmî ve gayrimuteber muamelâttır. Çünkü bir adamın mebus olduktan sonra ordu veya kolordu kumandanı olabılması için Heyeti Celilenizin inzımanı rey ve muvafakati şarttır. Binaenaleyh mesele tenevvür etmemiştir. Kifayeti müzakere takriri aleyhindeyim.

REİS — Kanunun heyeti umumiyesinin müzakeresinin kifayetini reyi âlilerine vaz'edeceğim. Heyeti umumiyesinin müzakeresini kâfi gören rüfeka lütfen ellerini kaldırsınlar. Aksini reyi âlilerine vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın. Heyeti umumiyesinin müzakeresi kâfi görülmüş ve maddelere geçilmiştir efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisine intihabedilen ve edilecek olan bilumum mensubini askeriyenin tâbi olacıkları şerait hakkında Kanun

Madde 1. — Berrî ve bahrî ve jandarma şunufu muhtelif, erkân, umera ve zâbitan ve bilumum mensubini askeriyeden hakkı istifayı haiz olmayanlarla istifa ve tekaüt hakkını haiz olup intihabatı umumiyenin ilânından itibaren nihayet on gün zarfında usulen istifa ve tekaütlüklerini talebetmeyenler Türkiye Büyük Millet Meclisi âzahğına intihabolunamazlar. Aksi takdirde bu intihap kecnlemeyekûn addolunur.

REİS — Söz isteyen varmı mı efendim? (Hayır sesleri) Maddeyi aynen reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Aksini reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın. Madde kabul edilmiştir efendim.

Madde 2. — Birinci ve İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisinde âza bulunmuş olan ve bulunan bilumum erkân, umera, zâbitan ve mensubini askeriyenin hukuku müktesebe askeriyeleri ve kıdemleri mebusluk müddetince dahi manfuz olup devrei intihabiyenin hitamında veyahut devrei intihabiye esnasında mebusluktan istifaları

halinde mebus olmazdan evvelki sicillerine göre muamele görürler.

REİS — Söz isteyen var mı efendim? Maddeyi aynen reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Aksini reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın. Madde aynen kabul edilmiştir efendim.

Madde 3. — Nisabı müzakere Kanununun dördüncü maddesi şümulü dâhilindeki asker mebuslar vazife başında buldukça tamamen kavanin ve nizamâtı askeriye ahkâmına tâbi bulunurlar. Ve Meclis müzakeratına iştirak edemezler.

Recep B. (Kütahya) — Efendim bu kanunun yukardan beri teselsül eden maddelerine nazaran vâzı kanun hüviyetinde aynı zamanda askerliği ve mebusluğu cemetmiş zevatı kiramın vazife askeriye üzerinde bulunduğu müddete aidolamak üzere vazifeleriyle fiilen meşgul olmayacakları fikrini insana ifade ve ilham ediyor. Halbuki maddenin metnine bahsedilen bu nokta «vazife başında buldukça» kaydıyla ifade olunmuştur. Yani Meclisi Âli âzasında Meclisi Âlinin inzımamı rey ve muvafakatiyle her hangi bir kumanda başında bulunan, mebus olan bir zat vazifesi başında buldukça kavanini askeriyeye tâbidir gibi maddeden bir mâna anlaşılıyor. Halbuki kanunun heyeti umumiyesinin verdiği fikre göre fiilen vazifesinin başında buldukça değil, o zatın vazifeleri uhdelerinde kaldıkça kavanini askeriyeye tâbi olmalıdır. (Çok doğru sesleri) Binaenaleyh maddenin içerisinde bulunan «vazife başında buldukça» tâbiriyle tadil edilmelidir. Bu buldukça" tâbiriyle tadil edilmelidir. Bu husususta bir tadil takriri veriyorum.

Riyaseti Celileye

Üçüncü maddedeki (Vazife başında buldukça) tâbirinin (vazifeleri uhdelerinde buldukça) suretinde tadilini arz ve teklif ederim.

Kütahya Receb

REİS — Kütahya Mebusu Receb Bey tadil takririnde «vazife başında buldukça» tâbirinin «vazifeleri uhdelerinde buldukça» tâbirine tahvilini teklif ediyorlar. Bunu reyî âlinize vaz'ediyorum. Bu teklifi kabul eden rüfeka lütfen ellerini kaldırsın. Aksini reyî âlinize vaz'ediyorum.

Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Şimdi maddeyi tâdil ile beraber reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Aksini reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın. Madde kabul edilmiştir.

Madde 4. — İşbu kanuna mugayir olan ahkâm mülğadır.

REİS — Bu maddeyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Söz istiyorum. (Kabul edildi sesleri)

REİS — Aksini reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Madde 5. — İşbu kanunun icrasına Müdafaa-i Milliye ve Dahiliye Vekilleri memurdur.

VEHBİ B. (Karesi) — Reis Bey Hariciye Vekâleti de yazılsın.

REİS — Bu maddeyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Aksini reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Efendim Karesi Mebusu Ahmed Süreyya Beyin takriri işbu kanunun heyeti umumiyesinin reyî âlinize vaz'ının celsei âtiyede olmasını teklif ediyor.

Riyaseti Celileye

İşbu kanunun üçüncü maddesinin mabihülistinadî olan Nisabı müzakere Kanununun sarahati mutlakasına tevfiği muamele edilmiş olmak için kolordu ve ordu kumandanları haklarında Meclisin inzımamı muvafakati alınmak üzere heyeti umumiyesinin reyî âlinize vaz'ının celsei âtiyeye talikini talebederim.

Karesi Ahmed Süreyya

REİS — Efendim Süreyya Bey, bu kanunun heyeti umumiyesinin reyî âlinize vaz'ının celsei âtiyeye talikini teklif ediyorlar. Reyî âlinize vaz'edeceğim. İşbu teklifi kabul eden rüfeka lütfen ellerini kaldırsın. Aksini reyî âlinize vaz'ediyorum. Bu teklifi kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın. Bu teklif kabul edilmemiştir.

Kanunun heyeti umumiyesini reyî âlinize vaz'ediyorum. Kanunun heyeti umumiyesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Aksini reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Kanunun heyeti umumiyesi kabul edilmiştir efendim.

2. — *İzmit Mebusu İbrahim Beyin, İkinci Devrei intihabiyede mebus bulunan ordu müfettişi ve kolordu kumandanlarının memur addedilmelerine dair tavreri (4/107 mükerrer)*

REİS — İzmit Mebusu İbrahim Beyin bir tavreri var, okuyacağız :

Riyaseti Celileye

14. Büyük Millet Meclisinin İkinci Devrei intihabiyesinde mebus bulunan mensubini askeri-yeden âtide muharrerülesami zevatın elyevm müstahdem buldukları kıtaatta vazifeleri başında bulunmak üzere mezun addedilmelerini teklif ederim.

İzmit
İbrahim

Şükrü Naili Paşa,
Kemalettin Sâmî Paşa,
Ali Hikmet Paşa,
Cafer Tayyar Paşa,
Fahreddin Paşa,
Kâzım Karabekir Paşa,
Ali Fuad Paşa,
Cevad Paşa,
İzzeddin Paşa.

REİS — Paşa Hazretleri; buyurun bu tavreri sizin irat buyuracağınız hususa dairdir. (Hükümet getirsin, sesleri)

MÜDAFAAİ MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM PŞ. (Karesi) — Efendim esasen bu gibi kumandanlara mezuniyet talibi onları istihdam edecek olan vekile aittir. Yani bu mezuniyeti vekilin talebetmesi iktiza eder. Vekil Meclisi Âlinin tasvibine arz eder. Binaenaleyh müsaade buyurursanız bendeniz elan vazifede bulunan zevatı arz edeyim. Meclisi Âli bunların mezuniyetini kabul ederse maksat hâsıl olur. Meclisi Âlinin muvafakati inzıمام ederse mesele halledilmiş olur. Ordu müfettişlerinden Kâzım Karabekir Paşa, Ali Fuad Paşa, ve Cevad Paşa ve Kolordu kumandanlarından İzzeddin Paşa, Ali Fuad Paşa, ve Cevad Paşa ve Kolordu Kumandanlarından İzzeddin Paşa, Ali Hikmet Paşa, Şükrü Naili Paşa, Kemaleddin Sâmî Paşa, Fahreddin Paşa, Cafer Tayyar Paşa.

MUSTAFA B. (Tokad) — Refet Paşa yok mu?

MÜDAFAAİ MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM PŞ. (Devamla) — Refet Paşanın vazifei askeriyesi hitam bulmuştur ve hitam bulduğunu ken-

disine yazdı. (Ne zaman, sesleri) 1 Teşrinisainide vazifesi hitam bulmuştur. Şimdi efendim bu zevat Meclisi Âlinin reyini inzıمام ederse vazifelerine devam ederler. Meclisi Âlinin bu hususta muvafakati ve inzıمامı reyini rica ederim.

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Adnan Bey, Muhtar Bey, bunlar ne olacak?

REİS — İzmit Mebusu İbrahim Beyin tavreri aynen Müdafaa-i Millîye Vekili de iştirak ve bunun bugün reye vaz'edilmesini arzu ediyorlar.

VEHÎ B. (Karesi) — Reis Bey. Hangisi memurdur; hangisi vazifededir, bunu âza arkadaşlar bilirler mi? Refet Paşanın vazifesi yoktur dedi, hepimiz vazifesi olduğunu biliyorduk, Binaenaleyh Hükümetin teklifi doğrudan doğruya reye konmalıdır. Diğer teklife lüzum yoktur.

REİS — Esas itibariyle hiçbir fark yoktur, ve Hükümetin tavreri bir teklifi de yoktur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Olmasın efendim; halkı teklif vekâletindir. Yazsın getirsin.

REİS — Efendim Hükümetin teklifi veçhile ordu müfettişlerinden Kâzım Karabekir Paşa, Ali Fuad Paşa ve Cevad paşalarla Kolordu Kumandanlarından Şükrü Naili Paşa, Ali Hikmet Paşa, İzzeddin Paşa, Kemaleddin Sâmî Paşa, Fahreddin Paşa ve Cafer Tayyar Paşanın gerek ordu müfettişliklerinde ve gerek kolordu kumandanlıklarında bulunmalarına Meclisi Âlinin reyini muvafakati var mıdır, yok mudur? Bunu reyi âlinize vaz'ediyorum. (Mezuniyet verilecek sesleri)

RECEB B. (Kütahya) — Mezuniyet değil, bu kumandanların elyevm buldukları vazifede devamlarına Meclisin inzıمامı reyini mevzuubahistir.

REİS — Evet Meclisin rey ve muvafakatini reye vaz'ediyorum. Reyimizin munzam olduğunu kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reyimize vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Bu kumandanların aynı zamanda mebusluklariyle beraber gerek ordu müfettişliğinde ve gerek ordu kumandanlıklarında ifayı vazife etmelerine Meclisi Âlinin muvafakati ve reyini munzam olmuştur.

SÜREYYA B. (Karesi) — Reis Beyefendi beş dakika evvel talebettiğim şey şimdi yapılmış oldu.

REİS — İsbet oldu efendim.
ZEKİ B. (Gümüşane) — Fakat kanunun ka-
bulünden sonra...

REİS — Yarın saat birbuçukta içtima etmek
üzere Celseyi tatil ediyorum.
Hitamı müzakerat; saat: 5,10

